

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Darina Bečvářová

VYBRANÉ PROBLÉMY V DOKAZOVÁNÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Tomáš Pohl

Katedra:

Katedra občanského práva

Datum zpracování:

duben 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně a že všechny použité prameny jsem řádně uvedla a že práci jsem nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu.

Praze dne 4. dubna 2012

Darina Bečvářová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu své diplomové práce JUDr. Tomáši Pohlovi za cenné postřehy k tématu.

OBSAH

Úvod.....	6
1 Dokazování – základní pojmy	8
1.1 Dokazování – obecná charakteristika.....	8
1.2 Břemeno tvrzení, břemeno důkazní	10
2 Koncentrace a její uplatnění	13
2.1 Koncentrace – pojem, druhy	13
2.2 Kvalifikovaná výzva	15
2.3 Přípravné jednání	21
2.4 Koncentrace dle § 118b OSŘ.....	26
2.5 Výjimky z koncentrace dle § 114c a § 118b OSŘ	28
2.6 Koncentrace dle § 119a OSŘ	33
3 Poučovací povinnost soudu	35
3.1 Poučovací povinnost soudu – podstata, vývoj, dělení.....	35
3.2 Platná právní úprava poučovací povinnosti soudu.....	39
3.2.1 Poučovací povinnost podle § 5 OSŘ	39
3.2.2 Poučovací povinnost podle § 118a OSŘ.....	39
3.3 Porušení povinnosti soudu spočívající v nedostatečném poučení.....	49
3.3.1 Příklad porušení poučovací povinnosti podle § 114c OSŘ	50
3.3.2 Příklad porušení poučovací povinnosti podle § 119a OSŘ	51
3.3.3 Příklad porušení poučovací povinnosti podle § 118a OSŘ	52
4 Dokazování v odvolacím řízení.....	54
4.1 Odvolací řízení – obecná charakteristika, princip neúplné apelace	54
4.2 Přípustnost tzv. nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení.....	55
4.3 Rozsah doplnění a opakování dokazování v odvolacím řízení	60
Závěr	66

Seznam použitých zkratk	70
Seznam použité literatury	71
Abstrakt.....	74
Summary.....	76
Klíčová slova – Key words.....	78

ÚVOD

Oblastí, kterou se zabývám ve své diplomové práci, je dokazování v občanském procesním právu. Důkladněji jsem se přitom zaměřila na určité problémy, které se v dokazování často objevují (některé vlivem novelizací až v posledních letech) a u nichž roste potřeba řešit jejich praktické dopady na průběh soudního řízení.

První část mé práce je věnována vymezení základních pojmů, se kterými se v oblasti procesního dokazování pracuje. Jde o pojmy procesního dokazování jako takového, jeho předmětu, důkazních prostředků a v souvislosti s těmito nezbytné vymezení pojmů povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní a korespondující dvojice pojmů břemene tvrzení a důkazního břemene včetně následků, které jsou spojeny s jejich nesplněním, resp. neunesením.

Další kapitola je zaměřena na institut koncentrace řízení, který je chápán jako institut, jehož cílem je urychlení a zefektivnění soudního řízení, ovšem i za cenu určitých úskalí, k nimž v soudním řízení může v jeho důsledku dojít. Zákon pamatuje i na případy, kdy zákonná koncentrace nenastane, tyto výjimky z koncentrace řízení jsou též zpracovány v této kapitole. Obsahem této kapitoly jsou i další instituty, které s pojmem koncentrace řízení úzce souvisí. Je popsána kvalifikovaná výzva, která se v právním řádu objevuje od novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb., a v neposlední řadě je pozornost věnována institutu přípravného řízení, „nováčkovi“ v právním řádu, který byl do občanského soudního řádu zaveden novelou č.7/2009 Sb.

Vzhledem k důležitosti a závažným důsledkům institutu koncentrace řízení pro účastníky řízení je zásadní, aby účastníci byli o jeho podstatě dostatečně a včas informováni, a to i opakovaně. K tomu slouží poučovací povinnost soudu, která zabezpečuje, aby bylo účastníkům řízení poskytnuto poučení nejen o koncentraci řízení, ale i o jejich dalších procesních právech a povinnostech a pokud je třeba, i poučení hmotněprávní. Platná právní úprava klade v tomto ohledu na soudce vysoké nároky a může dojít k situaci, kdy soudce nesplní svoji povinnost poučít účastníky řádně a včas. Ve své práci jsem se proto zaměřila i na případy, kdy soudce poruší svoji zákonnou poučovací povinnost, což se odrazí v nedostatečném poučení účastníků řízení.

Poslední kapitola je věnována dokazování v odvolacím řízení. Nejprve je popsáno, na jakých zásadách je naše odvolací řízení vybudováno, a posléze v jakém rozsahu a zda vůbec jsou v odvolacím řízení přípustné tzv. nové skutečnosti a důkazy. Posledním dílčím tématem této kapitoly je rozsah doplnění a opakování dokazování v odvolacím řízení.

Z výčtu problémů popsaných v této práci vyplývá, že jde o problémy, které tvoří pouhý zlomek materie dané oblasti, zároveň však jde o problémy, které se mohou v soudním řízení nezhledka vyskytnout, a je proto vzhledem k jejich aktuálnosti a důležitosti nezbytné pokusit se o jejich podrobnější popis a následnou analýzu.

1 DOKAZOVÁNÍ – ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 DOKAZOVÁNÍ – OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Dokazování je velmi důležitou součástí civilního soudního řízení, při které si soud obstarává poznatky o skutečnostech, které jsou podstatné pro jeho rozhodnutí. Sám občanský soudní řád definici dokazování neposkytuje, upravuje ovšem základní pravidla pro soud i jiné osoby, jak při dokazování postupovat¹. Procesní dokazování A. Winterová vymezuje jako „*postup soudu (popř. výjimečně jiného orgánu, např. rozhodce v rozhodčím řízení) a účastníků, procesním právem zvlášť upravený, směřující k utvoření potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech*“². K. Svoboda připomíná, že soud dokazováním získává nejen hmotněprávní, ale také tzv. procesní poznatky. Tyto společně tvoří skutečnosti, na základě kterých soud rozhodne ve věci samé, avšak mohou odůvodňovat též jiné než meritorní rozhodnutí (např. rozhodnutí o nákladech řízení)³. Proto přináší vlastní rozšířenou definici dokazování: „*Dokazování je právem a procesními zvyklostmi upravený postup soudu a účastníků, jehož účelem je získání poznatků důležitých pro meritorní či jiné rozhodnutí soudu nebo pro další procesní postup soudu nebo účastníků. Soud může získat pro rozhodnutí nebo pro svůj další procesní postup podstatné poznatky i jinak, než dokazováním, pokud tak stanoví zákon.*“⁴

Cílem dokazování je získat dostatečné množství poznatků o skutečnostech, které jsou rozhodující pro to, aby na jejich základě soud vydal rozhodnutí, které bude v souladu se zákonem, bude bezvadné a spravedlivé.

S procesním dokazováním je nepochybně spjat termín „důkazní prostředek“. Podle dikce zákona v ustanovení § 125 OSŘ mohou za důkazní prostředky sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. Zákon dále demonstrativně vyjmenovává výčet důkazních prostředků, z čehož vyplývá, že je možné použít i jiné, pokud jimi lze zjistit stav věci. Od 1. září 2011 došlo k významné změně týkající se znaleckých posudků, konkrétně bylo novelou občanského soudního řádu v § 127a OSŘ stanoveno, že znalecký posudek předložený účastníkem řízení má za určitých podmínek stejnou

¹ Úprava dokazování je obsažena především v třetí části hlavy druhé OSŘ pod názvem „Dokazování“, dílčí ustanovení týkající se dokazování lze najít i v jiných částech zákona.

² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 224.

³ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 11.

⁴ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 12.

váhu jako posudek vypracovaný znalcem ustanoveným soudem. Vzhledem k tomu, že důkazní prostředky nejsou hlavním tématem mé práce, nebudu se touto problematikou dále detailněji zabývat.

Neméně podstatné je uvést, co je předmětem dokazování. Jsou jím právě ty skutečnosti, které mají rozhodující význam pro rozhodnutí soudu. Jde o „*konkrétní individuální skutečnosti, které jsou rozhodující (relevantní) z hlediska předmětu řízení (z hlediska uplatněného nároku)*“⁵. Tyto budou předmětem poznání (vyjma skutečností, které není třeba dokazovat podle § 121 OSŘ) a výsledky tohoto poznání jsou poté označeny jako důkazy (pro úplnost dodávám, že pojmu „důkaz“ v procesním smyslu se obecně užívá ve dvou významech – jednak ve smyslu důkazního prostředku, jednak ve smyslu dokázání určité skutečnosti⁶). Subjektem, který určuje, které konkrétní skutečnosti je třeba v řízení dokázat, je soud. Ten stanoví s ohledem na žalobu, popř. jiný návrh na zahájení řízení (konkrétně s ohledem na žalobcova tvrzení a na to, čeho se žalobce domáhá) a na právní normu, která upravuje skutkovou podstatu, která podle předběžné právní kvalifikace soudu dopadá na daný případ, výčet skutečností, který v průběhu řízení učiní předmětem dokazování. Soud samozřejmě vychází i z tvrzení druhé strany, což znamená, že přihlédne i k tomu, jak se k žalobě a dále v řízení vyjádřil žalovaný, a obecně vezme v potaz vše, co v průběhu řízení vyjde najevo. Postupem času může soud v průběhu řízení dojít k jinému předběžnému náhledu na věc, a tím i ke změně rozhodných skutečností, které bude třeba dokázat. Podle § 120 odst. 4 OSŘ soud může vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků, a tím tedy vyloučit z dokazování „*ty rozhodné skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporného řízení nesporné (v dikci zákona jde o „shodná tvrzení účastníků“), pokud nemá důvod o nich pochybovat. Zůstanou tedy jako předmět dokazování ty rozhodné skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné (tzn. že účastníci tvrdí ohledně nich každý něco jiného)*.“⁷. To, jak přesně a úplně soud určí okruh skutečností, které tvoří předmět dokazování, je pro celkové řízení velmi významné a ovlivňuje rychlost i kvalitu civilního procesu. Neboli slovy J. Macura: „*Aby řízení mohlo od počátku efektivně a bez zbytečných průtahů probíhat, musí mít soud přehled o tom, které skutečnosti musí*

⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 229.

⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 225.

⁷ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 232.

být dány, aby mohla být uplatněna právní norma, resp. skupina norem, na nichž se zakládají nároky, popřípadě námitky uplatňované spornými stranami.“⁸

1.2 BŘEMENO TVRZENÍ, BŘEMENO DŮKAZNÍ

Podle ustanovení § 101 odst. 1 OSŘ jsou účastníci mimo jiné povinni proto, aby bylo dosaženo účelu řízení, tvrdit pro rozhodnutí věci významné skutečnosti a také plnit povinnost důkazní, která vyplývá z § 120 odst. 1 OSŘ⁹. Znamená to tedy, že se na účastníky řízení (sporného i nesporného) vztahuje povinnost vyličit všechny významné skutečnosti rozhodující pro rozhodnutí soudu ve věci a označit důkazní prostředky v potřebném rozsahu. Podle názoru K. Svobody jsou účastníci povinni tvrdit a prokazovat pouze ty skutečnosti, které svědčí v jejich prospěch (míněno ve prospěch jejich uplatněného právního nároku)¹⁰. Jak již bylo zmíněno, soud určuje okruh takových skutečností podle své předběžné skutkové a právní kvalifikace skutku. Soud vychází ze skutkových tvrzení obsažených v žalobě (nebo jiném návrhu na zahájení řízení) anebo obsažených ve vyjádření k ní, avšak přihlíží též k tvrzením, která účastníci uvedli v dalším průběhu řízení (v souladu se zásadou koncentrace řízení¹¹ a s ohledem na poučení, které je soud povinen ve stanovených případech účastníkům poskytnout podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ¹²).

Rozlišujeme pojmy povinnost tvrzení a břemeno tvrzení a jim odpovídající dvojici pojmů důkazní povinnost a důkazní břemeno. Povinností tvrzení je označována „*povinnost uvést skutečnosti důležité pro rozhodnutí*“¹³ a důkazní povinností se pak rozumí „*povinnost účastníka navrhnout (označit) důkazní prostředky k prokázání skutečností, které tvrdí. Důkazní povinnost se vždy vztahuje k určité tvrzené skutečnosti. Bez tvrzení skutečností by nebylo důkazní povinnosti a nebylo by vůbec možné domáhat se u soudu ochrany, neboť požadavek ochrany je vždy s určitými nastalými skutečnostmi spjat.*“¹⁴.

⁸ MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 12.

⁹ Podle ustanovení § 120 odst. 1 OSŘ jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení, přičemž soud rozhoduje, které z navržených důkazů provede.

¹⁰ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 33.

¹¹ Koncentrace řízení a její uplatnění bude detailně rozebrána v kapitole 2. této práce.

¹² Poučovací povinnost soudu bude hlavním tématem kapitoly 3. této práce.

¹³ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 250.

¹⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 250.

Jak vyplývá z toho, co bylo popsáno výše, soud k tomu, aby mohl posoudit důvodnost uplatněného nároku, musí získat přehled o skutečnostech, o které účastníci opírají své nároky. Účastník má tedy povinnost tvrzení, které odpovídá břemeno tvrzení, neboli „procesní odpovědnost za to, že se soud potřebnou skutečnost vůbec dozví“¹⁵. K. Svoboda připomíná, že „obvykle platí, že skutečnosti žalované právo navozující musí tvrdit žalobce, okolnosti toto právo vylučující jsou záležitosti žalovaného“¹⁶. Jestliže účastník neuvede právně relevantní skutečnosti řádně a včas, neunes břemeno tvrzení a následkem je zpravidla neúspěch ve sporu.

Důkazní břemeno, které účastník, kterého tíží, buď unesl nebo neunesl, je definováno jako „procesní odpovědnost účastníka za to, že soudu budou rozhodné skutečnosti, k nimž se důkazní břemeno vztahuje, prokázány“¹⁷. K neunesení důkazního břemene dochází tehdy, když ačkoliv již bylo provedeno veškeré potřebné a zákonem dovolené dokazování, účastník nebyl úspěšný v prokázání podstatných skutečností, a ty tedy zůstaly neobjasněny. J. Macur tuto situaci označuje jako „objektivní nejistotu o skutečnostech“¹⁸ (taková situace je též označována jako „non liquet“) a s pojmem důkazního břemene spojuje „řešení otázky, která ze sporných stran nese důsledky nedokázaného skutkového tvrzení, o jehož správnosti se soud nemůže objektivně přesvědčit“¹⁹. Dodává, že právě podle toho, které právně relevantní skutečnosti zůstaly neobjasněny (komu jsou takové skutečnosti ku prospěchu a komu nikoliv), rozhodne soud o tom, kdo bude mít ve věci úspěch a naopak, kdo daný spor prohraje²⁰. Na základě této formulace by se dalo zjednodušeně říci, že pro toho, kdo měl povinnost určitou skutečnost prokázat, znamená neunesení důkazního břemene procesní sankci v podobě neúspěchu a prohry ve věci. Není nezajímavé, že civilní procesní předpisy výslovně takové pravidlo nezakotvují a postup, kdy soudy rozhodují v neprospěch jedné ze stran v důsledku nenaplněných skutkových a důkazních břemen, je postupem založeným na čistě logické úvaze, který nemá žádný výslovný zákonný podklad²¹.

¹⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 251.

¹⁶ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 25.

¹⁷ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 251.

¹⁸ MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 9.

¹⁹ MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 8.

²⁰ MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 11.

²¹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 55.

Pro ilustraci uvádím, jak je pojem důkazního břemene chápán v judikatuře Nejvyššího soudu: „*Důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1 větou první OSŘ) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá.*“²² J. Macur²³ rozlišuje důkazní břemeno objektivní a subjektivní a zmiňuje také vnitřní diferenciaci subjektivního důkazního břemena na abstraktní a konkrétní. S ohledem na to, že s těmito pojmy již dále nepracuji, nebudu tyto pojmy detailněji rozvádět.

Podle zásady projednací, kterou je ovládáno řízení sporné, záleží na účastnících, jakým způsobem budou uvádět svá skutková tvrzení a označovat důkazy k jejich prokázání. Každopádně obě povinnosti jsou vzájemně propojeny a rozsah, v jakém účastník plní svou povinnost tvrzení, je měřítkem pro rozsah povinnosti důkazní. Platí tedy, že pokud účastník nesplní svou povinnost tvrdit rozhodující skutečnosti, na základě kterých má soud rozhodnout o věci samé, nemůže splnit ani svou povinnost důkazní.

V řízeních nesporných (uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ²⁴) se uplatní zásada vyšetřovací, což má za následek, že povinnost tvrzení ani povinnost důkazní nejsou spojeny s břemenem tvrzení ani břemenem důkazním a soud je povinen zjistit skutkový stav věci z úřední povinnosti, tedy bez ohledu na procesní aktivitu účastníků řízení.

²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 762/2001.

²³ MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 8 – 14.

²⁴ V ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ je uveden taxativní výčet řízení, ve kterých je soud povinen provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než jaké byly účastníky navrhovány.

2 KONCENTRACE A JEJÍ UPLATNĚNÍ

2.1 KONCENTRACE – POJEM, DRUHY

Institut koncentrace řízení je jedním z institutů, které slouží k urychlení a ke zefektivnění řízení a brání zbytečnému prodlužování sporů. Koncentrace řízení se znovu objevila v české právní úpravě v novele občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. a dále v tzv. souhrnné novele občanského soudního řádu č. 7/2009 Sb. Obecně lze říci, že koncentrace stanovuje okamžik, ke kterému mohou účastníci řízení uvádět skutková tvrzení a navrhopvat důkazy, popřípadě plnit další procesní povinnosti potřebné k dosažení účelu řízení. Po tomto okamžiku již není možné (až na výjimky) dané povinnosti plnit. K. Svoboda definuje koncentraci následovně: „*koncentrací řízení rozumíme navození skutkového a důkazního „stopstavu“, buď ze zákona, nebo na základě rozhodnutí soudu, který účastníkům, s výjimkou případů výslovně stanovených zákonem, nadále zabraňuje v řízení uplatňovat další skutečnosti a důkazy*“²⁵. K. Hamuláková pod pojmem koncentrace rozumí „*„zhuštění“ určitých úkonů, typicky skutkových tvrzení a navrhování důkazů, do určitých lhůt či do určitého okamžiku, s tím, že později se k nim už nebude přihlížet*“²⁶. A. Winterová obecně popisuje koncentrační zásadu (nebo princip legálního pořádku) následovně: „*řízení se rozpadá do určitých stádií, v nichž je nutno provést vždy ty úkony, pro něž je procesní stadium určeno, pod sankcí prekluze. Procesní úkony jsou tak ze zákona koncentrovány*“²⁷. Konkrétní prvky koncentrace, které se objevují pouze v řízeních sporných, která jsou ovládána zásadami dispozičními a projednacími, pak „*donucují účastníky, aby svá skutková tvrzení a své důkazní návrhy činili včas a neprotahovali řízení liknavostí nebo dokonce úmyslným odsunováním rozhodných tvrzení a návrhů na pozdější dobu*“²⁸. Pokud účastníci své povinnosti v dané lhůtě nesplní, hrozí jim sankce, že soud k jejich pozdějším skutkovým tvrzením a návrhům důkazů nebude přihlížet a rozhodnutí učiní bez ohledu na ně.

Koncentraci řízení lze dělit na koncentraci stanovenou zákonem (koncentraci zákonnou) a koncentraci, která závisí na rozhodnutí soudu (koncentraci soudcovskou).

²⁵ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 156.

²⁶ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 48

²⁷ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 78.

²⁸ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 341.

Příkladem zákonné koncentrace je ustanovení § 114c odst. 4 OSŘ (v případě, že soud nařídí a provede přípravné jednání, ke koncentraci dojde k okamžiku skončení přípravného jednání), § 118b OSŘ (koncentrace řízení nastane ke skončení prvního jednání) a § 205a OSŘ ve spojení se zmíněným § 118b OSŘ (zde je stanoven výčet skutečností a důkazů, které mohou být výjimečně uvedeny před odvolacím soudem). Koncentrace soudcovská v současné právní úpravě znamená právo soudce rozhodnout, zda na žádost účastníků poskytne z důležitých důvodů lhůtu k doplnění skutkových tvrzení, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění jiných procesních povinností (jde o § 114c odst. 4 OSŘ v přípravném jednání či o § 118b odst. 1 OSŘ v jednání samém). Původní koncepce soudcovské koncentrace, jejímž cílem bylo ošetřit situaci, kdy jeden z účastníků způsobuje v řízení průtahy, již neexistuje (soudcovská koncentrace podle původního §118c²⁹ OSŘ byla zrušena bez náhrady)³⁰. Toto lze vnímat jako mezeru v zákoně, protože i v případě, kdy zákonná koncentrace nastává již skončením přípravného jednání nebo skončením prvního jednání ve věci samé, může dojít k situaci, kdy jeden z účastníků způsobuje průtahy (např. v případě výjimek ze zákonné koncentrace, kdy je účastníkům umožněno uvádět skutečnosti významné pro rozhodnutí ve věci nebo důkazy o nich i poté, co dojde ke skutkovému a důkaznímu “stopstavu”), a v současné právní úpravě není vymezen způsob, jak se s touto situací vypořádat.

K. Svoboda dále rozlišuje dva základní typy koncentrace, a to na koncentraci zralou, k níž dochází tehdy, kdy lze předpokládat, že veškeré skutečnosti důležité pro rozhodnutí a důkazy o nich byly v řízení sděleny a provedeny, a dále na koncentraci předběžnou (předčasnou), ke které dochází tehdy, když vzhledem ke zjištěným skutečnostem a navrženým a provedeným důkazům je ještě předčasné tvrdit, že jsou známa a prokázána všechna fakta, která soud pro své rozhodnutí potřebuje³¹. Jako příklad zralé koncentrace uvádí K. Svoboda stav, který panoval před novelou občanského soudního řádu č. 7/2009 Sb., kdy ke koncentraci docházelo až okamžikem

²⁹ V ustanovení § 118c OSŘ bylo stanoveno, že pokud dojde v projednání věci k průtahům proto, že účastník je nečinný nebo že přes výzvy soudu nevyklíčil všechny rozhodné skutečnosti nebo neoznačil potřebné důkazy, může soud, je-li to účelné a nejde-li o věci uvedené v § 120 odst. 2, na návrh jiného účastníka usnesením rozhodnout, že ve věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději ve lhůtě, kterou určí, a že k později uvedeným skutečnostem a důkazům nebude přihlíženo; lhůta nesmí být kratší než 15 dnů od doručení usnesení.

³⁰ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 342.

³¹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 157.

vyhlášení rozhodnutí soudem 1. stupně. Nyní ve stavu po novele dochází ke koncentraci již okamžikem skončení prvního jednání, popřípadě okamžikem skončení přípravného jednání (pokud byla provedena příprava jednání podle § 114c OSŘ), nebo nejdéle do uplynutí lhůty (maximálně třicetidenní), která byla účastníkům soudem poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. Takovou koncentraci pak K. Svoboda považuje za předčasnou, neboť ani pro soud ani pro účastníky není možné před skutkovým a důkazním „stopstavem“ získat dostatečný přehled o všech podstatných skutkových okolnostech případu. Daná úprava samozřejmě připouští i výjimky, kdy se koncentrace neuplatní. O takových případech bude pojednáno v předposledním oddílu této kapitoly (Výjimky z koncentrace dle §114c a §118b OSŘ).

Podle jiného hlediska je možné koncentraci rozlišovat na koncentraci obecnou, která se uplatňuje pro všechny spory (jde o případy koncentrací ze zákona podle § 114c OSŘ a § 118b OSŘ), a koncentraci zvláštní z rozhodnutí soudu podle § 114b OSŘ, ke které může, ale nemusí dojít (jedná se institut tzv. kvalifikované výzvy)³². Institut kvalifikované výzvy považuje za projev zásady koncentrace řízení (koncentrace na základě rozhodnutí soudu) i A. Winterová³³. Kvalifikovanou výzvu však za projev koncentrace v pravém slova smyslu nepovažuje K. Hamuláková³⁴.

2.2 KVALIFIKOVANÁ VÝZVA

Občanský soudní řád v § 114a odst. 1 OSŘ stanoví, že předseda senátu je povinen připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Zároveň jsou v §114a odst. 2 OSŘ demonstrativně vyjmenovány jednotlivé povinnosti předsedy senátu ke splnění daného cíle. Jedním z opatření je výzva, která je určena žalovanému, popřípadě ostatním účastníkům odlišných od navrhovatele, aby se tyto osoby ve věci písemně vyjádřily a aby soudu předložily listinné důkazy, kterých se dovolávají (§ 114a odst. 2 písm. a) OSŘ). Podmínkou pro to, aby se předseda senátu k danému opatření uchýlil, je, že daný postup není s ohledem na povahu věci neúčelný. Pokud osoba, které je výzva určena, na takovou výzvu nereaguje a písemně se

³² SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 165.

³³ WINTEROVÁ, Alena. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.1. 2007. Praha: Linde, s. 243.

³⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 48.

nevyjádří, může předseda senátu využít institutu tzv. kvalifikované výzvy podle § 114b OSŘ.

Kvalifikovaná výzva je institutem, který byl do právního řádu zaveden novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. s určitými změnami provedenými souhrnnou novelou č. 7/2009 Sb. Podmínky pro využití kvalifikované výzvy jsou stanoveny v § 114b OSŘ. Předseda senátu může žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svou obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení. Žalovaný má tedy ve svém vyjádření nejen povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti, ale také povinnost označit důkazy, pokud zcela neuzná nárok uplatněný v žalobě. Skutková tvrzení a návrhy důkazů žalovaného však nejsou koncentrovány, takže žalovaný bude moci v rámci jednání uvést i jiné skutečnosti a důkazy, než ty, které jsou obsažené v jeho vyjádření³⁵.

Otázkou je, jaký má být rozsah rozhodných skutečností a důkazů, které žalovaný uvede ve svém vyjádření. Zcela jistě nebude stačit, pokud žalovaný nárok uplatněný v žalobě jednoduše jen neuzná. Fikci uznání ve smyslu ustanovení § 114b odst. 5 OSŘ nezabrání obžalovaný podáním, které pouze obsahuje údaj o tom, „že se žalobou nesouhlasí a nepovažuje ji za důvodnou“.³⁶ Avšak takové vyjádření žalovaného, které obsahuje skutečnosti, které sice žalovaný považuje za rozhodné ve věci, podle názoru soudu jsou ovšem jen právně nevýznamnou nebo nedostačující obranou, nebo skutečnosti, které poté, co byly prokázány, vedly k zamítnutí žaloby, naopak vznik fikce uznání nároku nezpůsobí³⁷. L. Drápal a kol. uvádějí, že k tomu, aby k fikci uznání nároku nedošlo a aby žalovaný dostal své povinnosti vyjádřit se, musí žalovaný v písemném podání uvést „*ty skutkové okolnosti, na kterých buduje svou obranu proti žalobě, aby soud mohl stanovit okruh sporných skutečností, které budou předmětem dokazování*“³⁸. Podobně i K. Hamuláková: „*Svoji obranu proti nároku uplatněnému*

³⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 72.

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3597/2007.

³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2646/2005

³⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 793.

v žalobě žalovaný nemusí rozvádět do všech podrobností, postačí, jestliže postaví proti tvrzením žalobce alespoň taková svá tvrzení o rozhodujících skutečnostech, z nichž vyplývá základ jeho obrany proti žalobě, tedy jestliže uvede přinejmenším takové skutečnosti, které, budou-li také prokázány, mohou vést k tomu, že bude (může) mít ve sporu alespoň částečný úspěch.³⁹ Je důležité zmínit, že k fikci uznání nároku nemůže dojít, pokud žalovaný „ve svém vyjádření neuvede rovněž, jaké důkazy navrhuje k prokázání svých tvrzení, popřípadě jestliže k vyjádření nepřipojí listinné důkazy (v písemné nebo elektronické podobě⁴⁰), jichž se dovolává. Zákon v § 114b odst. 5 OSŘ sankcionuje především nečinnost žalovaného a jeho neochotu přispět k tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, a nikoliv to, v jakém rozsahu a jak kvalitně se ve věci vyjádřil.“⁴¹ Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu pokud žalovaný ve svém vyjádření uplatní námitky pouze procesní povahy (např. námitku nedostatku místní či věcné příslušnosti), není tím jeho povinnost vyjádřit se splněna a nastává uznání nároku ve smyslu ustanovení § 114b odst. 5 OSŘ⁴². S daným názorem však polemizuje K. Hamuláková, která namítá, že existují různé nedostatky procesních podmínek a pokud jde o takový nedostatek procesní podmínky, který je neodstranitelný, nebo takový nedostatek, který je sice odstranitelný, ale nepodaří se ho odstranit, a k tomuto názoru dospěje i soud, není správné, že dané vyjádření má pro žalovaného stejné procesní následky, jako kdyby se vůbec nevyjádřil. V daném případě by soud měl mít povinnost, pokud takový nedostatek zjistí, řízení zastavit. A zastavení řízení má za daných podmínek podle § 114b odst. 5 OSŘ mít přednost před vydáním rozsudku pro uznání⁴³.

Kvalifikované výzvy může předseda senátu využít místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ nebo pokud takové výzvě nebylo řádně a včas vyhověno. Kvalifikovanou výzvu je ovšem možné použít i v případě, kdy žalovaný na výzvu podle

³⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 73.

⁴⁰ Podle § 42 OSŘ.

⁴¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 794.

⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2520/2004.

⁴³ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 77 – 78.

§ 114a odst. 2 písm. a) OSŘ zareagoval, ale jeho písemné vyjádření ve věci a předložení listinných důkazů, kterých se dovolává, bylo podle názoru soudu nedostatečné⁴⁴.

Kvalifikovanou výzvu podle § 114b OSŘ je možné usnesením uložit tehdy, pokud to vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu, jakož i tehdy, bylo-li o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem (v případě, že o věci bylo rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, není vydání usnesení podle § 114b OSŘ podmíněno tím, že to vyžaduje povaha věci nebo okolnosti případu⁴⁵). Výklad neurčitých právních pojmů „vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu“ poskytuje judikatura. „*Povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle §114b OSŘ zejména tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhování důkazů mimořádně obtížné a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze první jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout.*“⁴⁶ Vydání daného usnesení je naopak dle rozhodnutí Nejvyššího soudu vyloučeno ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání⁴⁷. Povahou věci se tedy rozumí obtížnost zjišťování skutkového stavu v konkrétní věci. L. Drápal a kol. uvádějí, že „*povahou věci se rozumí jmenovitě její typová, skutková či právní obtížnost, která sama o sobě vyžaduje kvalifikovanou přípravu jednání*“⁴⁸. „*Okolnosti případu odůvodňují vydání usnesení podle § 114b OSŘ v zejména takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, že – ačkoliv by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu mimořádně obtížnou – jsou tu takové skutečnosti, které vedou k závěru, že bez písemného vyjádření žalovaného ve věci nemůže být první jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být o sporu rozhodnuto.*“⁴⁹ Z tohoto judikátu Nejvyššího soudu je možné chápat okolnosti případu jako určité problémy, které způsobují, že daný případ (ač ne nutně složitý z hlediska zjišťování skutkového stavu) nebude možno bez vyjádření žalovaného rozhodnout v rámci prvního jednání.

⁴⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 49.

⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 382/2004.

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3597/2007.

⁴⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 790.

⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

Jinak řečeno „okolnosti případu jsou vymezeny skutečnostmi doprovázejícími určitý konkrétní spor, který jinak nemusí být typově složitý po skutkové nebo právní stránce“⁵⁰.

Žaloba, na jejímž základě má dojít k fikci uznání nároku v ní uplatněném, musí vykazovat určitou kvalitu. „Je namístě dbát o to, aby žaloba obsahovala všechna právně významná skutková tvrzení, z nichž se odvíjí uplatněný nárok. U každého rozsudku pro uznání totiž musí být bez jakýchkoliv pochybností možné určit, zda a v jakém rozsahu vytváří překážku věci rozsouzené pro projednání a rozhodnutí jiné věci mezi týmiž účastníky.“⁵¹ Z daného vyplývá, že pokud není k dispozici žaloba, která odpovídá těmto nárokům, soud usnesení podle § 114b OSŘ nevydává.

Pokud předseda senátu vydá usnesení podle § 114b OSŘ, aniž by to vyžadovala povaha věci nebo okolnosti případu (nebo aniž by byly splněny jiné podmínky pro vydání), nemá žalovaný podle § 202 odst. 1 písm. j) OSŘ možnost proti danému usnesení podat odvolání a může se bránit tím, že odvoláním napadne rozsudek pro uznání, kde odvolacím důvodem podle § 205b OSŘ mohou být pouze vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ⁵² a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání.

K. Hamuláková se domnívá, že by bylo daleko vhodnější ponechat zcela na uvážení soudu, zda jsou v daném případě dány předpoklady pro vydání kvalifikované výzvy, a to s ohledem na použití výše zmíněných neurčitých právních pojmů. Může totiž dojít k situaci, kdy žalovaný podá odvolání proti rozsudku pro uznání (ačkoliv na výzvu včas nereagoval), a to z důvodu, že vydání usnesení podle § 114b OSŘ neodůvodňovala povaha věci nebo okolnosti případu⁵³.

⁵⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 790.

⁵¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 791.

⁵² Podle § 205 odst. 2 písm. a) OSŘ lze odvolání proti rozsudku nebo odvolání, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, odůvodnit jen tím, že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přísedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát.

⁵³ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 55 – 56.

Jak vyplývá z § 114b odst. 1 OSŘ, využití kvalifikované výzvy není možné ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír podle § 99 odst. 1 a 2 OSŘ a dále ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ (jde o taxativní výčet řízení, ve kterých je soud povinen provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než jaké byly účastníky navrhovány, tzn. že se zde uplatní zásada vyšetřovací a účastníci nejsou při doplňování potřebných tvrzení a návrhů na provedení důkazu omezováni žádnou lhůtou, což platí pro řízení v prvním stupni, což vyplývá například i z § 119a odst. 1 OSŘ, i pro odvolací řízení, což lze dovodit z § 205a odst. 2 OSŘ).

K podání vyjádření na základě kvalifikované výzvy podle § 114b OSŘ určí předseda senátu lhůtu, která nesmí být kratší než 30 dnů od doručení usnesení (v případě platebního rozkazu, elektronického platebního rozkazu nebo evropského platebního rozkazu určí předseda senátu tuto lhůtu až ode dne podání odporu). Zákon výslovně stanovuje, že dané usnesení musí být žalovanému doručeno do vlastních rukou, a zdůrazňuje, že náhradní doručení je vyloučeno.

Negativní podmínkou pro vydání usnesení podle § 114b OSŘ je skutečnost, že usnesení nelze vydat nebo doručit po přípravném jednání podle § 114c OSŘ nebo po prvním jednání ve věci. Předseda senátu tedy musí zvážit, která varianta k řádné přípravě řízení (zda nařídít a provést univerzálnější přípravné jednání či zda povaha projednávané věci či okolnosti případu vyžadují vydání usnesení podle § 114b OSŘ) se jeví pro dané řízení jako nejvhodnější. Oba instituty (tj. jak kvalifikovaná výzva podle § 114b OSŘ, tak i přípravné jednání podle § 114c OSŘ) jsou spojeny s fikcí uznání žalovaného a vzájemně se vylučují.

§ 114b odst. 5 OSŘ uvádí, jaké jsou pro žalovaného následky v případě, že dané výzvě nevyhoví. Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává. Soud v takovém případě přistoupí k vydání rozsudku pro uznání podle § 153a OSŘ. O takovém, pro žalovaného závažném následku, musí být žalovaný samozřejmě včas a v dostatečném rozsahu poučen.

I při splnění podmínek pro vydání rozsudku pro uznání, upřednostňuje zákon jiný způsob ukončení řízení, a sice zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby, pokud jsou pro tyto splněny předpoklady. K. Hamuláková se domnívá, že ke stejnému závěru (tedy k zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby) bylo možno dojít i bez výslovného zakotvení v zákoně při právní úpravě před novelizací⁵⁴.

2.3 PŘÍPRAVNÉ JEDNÁNÍ

Tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu č. 7/2009 Sb. zavedla institut přípravného jednání (§ 114c OSŘ). Tímto institutem se do právního řádu dostala zákonná koncentrace skutkových tvrzení a návrhů důkazů a zároveň byly stanoveny sankce, které postihují účastníky, pokud se k přípravnému jednání nedostaví. Zákon v § 114c OSŘ přesně stanovuje případy, kdy se přípravné jednání nařídí a provede. Jedná se o situace, kdy věc není možno rozhodnout bez nařízení jednání, dále kdy jednání nebylo či nemůže být postupem podle § 114a odst. 2 OSŘ připraveno tak, aby ve věci bylo možno rozhodnout při jediném jednání („*jestliže soud má důvody předpokládat, že běžná komunikace s účastníky nepovede k řádné přípravě jednání (zejména formou písemných stanovisek)*“)⁵⁵ a také v případě, kdy soud v rámci přípravy jednání nevyužil institutu kvalifikované výzvy podle § 114b OSŘ. Ve srovnání s kvalifikovanou výzvou dojde k přípravnému jednání v situacích, kdy ani jedna ze stran prozatím nesplnila svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní, neboli ani jedna ze stran prozatím neunáší břemeno tvrzení a břemeno důkazní⁵⁶.

Další důležitá podmínka, která ovlivňuje skutečnost, zda předseda senátu přípravné jednání nařídí a provede, je „charakter“ sporů a jiných právních věcí. Pokud se totiž nařízení a provedení přípravného jednání v daném sporu jeví s ohledem na okolnosti případu jako neúčelné, k přípravnému jednání nedojde. Podle J. Jirsa lze neúčelnost především spojovat s jednoduchostí věci⁵⁷. K témuž závěru docházejí L. Drápal a kol., kteří uvádějí, že by bylo v rozporu s právní úpravou, kdyby soud bez

⁵⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 52.

⁵⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 800.

⁵⁶ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 801.

⁵⁷ JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu – příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 6, s. 204.

dalšího nařídil jednání ve věci samé, aniž by se jednalo o případ, kdy se přípravné jednání jeví jako neúčelné, například pro jednoduchost dané věci⁵⁸.

Ze zákona lze dovodit, že přípravné jednání se uplatní tehdy, kdy pro rozhodnutí soudu ve věci samé je nezbytné nařídít jednání. „*Přípravné jednání tedy nemá své místo tam, kde soud může rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů, a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popř. s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí, nebo pokud jsou splněny zákonné předpoklady pro vydání platebního rozkazu či směnečného a šekového platebního rozkazu. Přípravné jednání by zde bylo nadbytečné a namísto urychlení řízení by naopak směřovalo k jeho prodloužení.*“⁵⁹

Z právní úpravy dále vyplývá, že k přípravnému řízení nedojde, pokud předseda senátu vyzval žalovaného v rámci přípravy jednání k vyjádření podle § 114b OSŘ. Z této podmínky je zřejmé, že předseda senátu musí zvolit, který postup je v dané věci výhodnější – zda využít institut tzv. kvalifikované výzvy či přikročit k nařízení a provedení přípravného jednání. Ustanovení § 114b odst. 3 OSŘ stanovuje, že usnesení, kterým se žalovanému ukládá povinnost vyjádření se, nelze vydat nebo doručit po přípravném jednání nebo po prvním jednání ve věci. K. Hamuláková je toho názoru, že nic nebrání tomu, aby předseda senátu dané usnesení podle § 114b OSŘ vydal v rámci přípravného jednání, popřípadě v rámci prvního jednání ve věci, pokud k přípravnému jednání nedojde. Možnost využít kvalifikovanou výzvu v průběhu přípravného jednání, popřípadě v rámci prvního jednání ve věci (ovšem nikoli potom) je v souladu s tím, že přípravné jednání je „*zákonem předepsaným způsobem přípravy jednání ve věcech projednávaných ve sporném nebo nesporném řízení vždy, jestliže soud nepoužil výzvu podle § 114a odst. 2 OSŘ (popř. zůstala-li tato výzva bez odezvy) anebo nevydal (nesměl vydat) usnesení podle § 114b OSŘ*“⁶⁰.

Přípravné jednání lze nařídít a provést nejen u sporných, ale také u nesporných řízení. Rozdíl je v následcích, se kterými je přípravné řízení spojeno – u nesporných

⁵⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 800.

⁵⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 80.

⁶⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 800.

řízení se neuplatní koncentrace skutkových tvrzení a navrhování důkazů, stejně tak nedojde k zastavení řízení či k vydání rozsudku pro uznání v případě, že se účastníci nedostaví k přípravnému jednání.

Podle § 114c odst. 2 OSŘ předseda senátu k přípravnému jednání předvolává účastníky a jejich zástupce, popřípadě i další osoby, jejichž přítomnosti je třeba, což závisí na jeho úvaze. Z dikce § 114c odst. 2 OSŘ tedy vyplývá požadavek, aby k přípravnému jednání byli předvoláni účastníci i jejich zástupci. Hamul'áková uvažuje nad tím, zda takové ustanovení znamená, že se k přípravnému jednání musí dostavit oba dva. Dochází k názoru, že nikoliv, a to na základě porovnání obsahu jednání ve věci samé, kde je osobní účast účastníka vyžadována jen ve výjimečných případech, s obsahem přípravného jednání. Pokud by to podle jejího názoru bylo jinak, zastoupení účastníků na základě plné moci v rámci přípravy jednání by ztratilo svůj význam⁶¹. Tentýž názor zastávají L. Drápal a kol., když uvádějí, že záleží na účastníkovi, zda se zúčastní přípravného jednání či nikoliv. Pokud bude přítomen jen zástupce účastníka, nijak to nebrání tomu, aby přípravné řízení proběhlo, a nejsou tím splněny podmínky pro uznání nároku žalovaným podle § 114c odst. 6 OSŘ⁶².

Zákon v § 114c odst. 3 OSŘ demonstrativně uvádí, jaký je obsah přípravného jednání. Předseda senátu zejména objasňuje v součinnosti s účastníky, zda jsou splněny podmínky řízení, a případně přijímá opatření k odstranění zjištěných nedostatků, dále vyzývá účastníky, aby do protokolu doplnili svá potřebná tvrzení o skutečnostech rozhodných pro věc a návrhy důkazů k jejich prokázání a aby splnili své další procesní povinnosti (o těchto skutečnostech předseda senátu poskytne účastníkům potřebná poučení), nebo ukládá účastníkům řízení další procesní povinnosti potřebné k dosažení účelu řízení. Pro úplnost je nutné zmínit, že předseda senátu je povinen se vždy pokusit o smírné řešení věci (podle § 99 OSŘ).

V § 114c odst. 4 OSŘ je zakotvena zákonná koncentrace řízení, což v daném případě znamená, že účastníci jsou povinni procesní povinnosti, které vyplývají z § 114c odst. 3 OSŘ splnit do skončení přípravného jednání, respektive do uplynutí

⁶¹ HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 82.

⁶² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 802.

lhůty, kterou soud poskytne účastníkům na žádost některého z nich, pokud k tomu existují důležité důvody. „*Tento důvod musí souviset s cílem přípravného jednání, tedy s ustanovením okruhu sporných skutečností a seznamu důkazů a s případným objasněním, zda jsou splněny podmínky řízení.*“⁶³ Stanovením této dodatečné lhůty se de facto okamžik, ke kterému dochází k zákonné koncentraci řízení (jak uvádí K. Svoboda okamžik skutkového a důkazního „stopstavu“) posouvá až na konec této lhůty. Lhůta slouží účastníkům nejen k doplnění tvrzení o skutečnostech, které jsou rozhodující pro rozhodnutí ve věci samé, a k podání návrhů na provedení důkazů, ale i ke splnění dalších procesních povinností. Lhůta, kterou soud účastníkům může poskytnout, přitom nesmí přesáhnout třicet dní. Jak uvádí K. Hamuláková, koncentrace řízení, včetně dodatečné lhůty poskytnuté účastníkům soudem, se týká všech účastníků a všech procesních povinností účastníků, které byly uloženy v přípravném jednání, nikoliv jen povinnosti doplnit potřebná tvrzení o skutečnostech rozhodných pro věc a povinnosti doplnit návrhy na provedení důkazů k jejich prokázání, ačkoliv právě tyto povinnosti by měly být předmětem dané lhůty. Podle autorky by lhůta ke splnění ostatních procesních povinností měla být ukládána bez nutné žádosti účastníka řízení, což by mělo být v právní úpravě zpřesněno. Koncentrace řízení by se měla napříště vztahovat pouze na tvrzení rozhodných skutečností a navrhování důkazů k jejich prokázání a neměla by zahrnovat i další procesní povinnosti⁶⁴.

Obsahem § 114c odst. 5 OSŘ je zvláštní poučovací povinnost soudu ohledně koncentrace řízení (předseda senátu je povinen přítomné účastníky poučit o tom, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popřípadě po uplynutí dodatečné lhůty, může být přihlédnuto jen za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 OSŘ, kde jsou stanoveny výjimky z koncentrace řízení), kdy soud účastníky poučí před skončením přípravného jednání. K. Hamuláková k tomu poznamenává, že by bylo vhodnější takové poučení zařadit již do předvolání k prvnímu

⁶³ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 804.

⁶⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 86.

jednání, což se ve většině případů děje⁶⁵. Zákon v § 114c odst. 5 OSŘ stanovuje také případy, kdy soud danou poučovací povinnost nemá.

Ustanovení § 114c odst. 6 a 7 OSŘ uvádějí, jaké jsou následky pro případ, že se žalovaný či žalobce nebo jiný navrhovatel nedostaví k přípravnému jednání. Pokud se podle § 114c odst. 6 OSŘ k přípravnému jednání nedostaví žalovaný, ačkoliv byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem a řádně mu byla doručena žaloba a současně aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, má se za to, že uznává nárok, který je proti němu uplatňován žalobou. Soud v důsledku toho vydá rozsudek pro uznání. V této úpravě lze spatřovat kombinaci podmínek pro vydání rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání. Fikci uznání, která v daném případě nastane, lze vykládat obdobně jako v případech fikce uznání podle § 114b odst. 5 OSŘ v případě kvalifikované výzvy s ohledem na fikci nespornosti žalobních tvrzení v případě rozsudku pro zmeškání podle § 153b odst. 1 OSŘ. Posuzování důležitosti důvodu, který žalovaného omlouvá, je tedy třeba vykládat v souladu s judikaturou ohledně podmínek vydání rozsudku pro zmeškání a podle toho posoudit i včasnost omluvy žalovaného⁶⁶. Takový závažný následek nedostavení se se neuplatní u věcí, ve kterých nelze uzavřít a schválit smír (podle § 99 odst. 1 a 2 OSŘ) a u věcí uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ. Zákon samozřejmě pamatuje i na skutečnost, že o následku nedostavení se musí být žalovaný poučen v předvolání k přípravnému jednání. Zároveň ale platí, že v této situaci, pokud jsou v daném případě splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby, zákon upřednostňuje zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby před vydáním rozsudku pro uznání.

Nedostaví-li se k přípravnému jednání žalobce nebo jiný navrhovatel, ačkoliv byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem, aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, soud řízení zastaví. Takový následek nedostavení se k přípravnému jednání se neuplatní u věcí uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ. Je povinností soudu o tomto následku žalobce nebo jiného navrhovatele řádně poučit v předvolání k přípravnému jednání. Otázkou je, zda může být nedostavení se žalobce (jiného navrhovatele)

⁶⁵ HAMUEÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 86.

⁶⁶ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 805.

k přípravnému jednání považováno za zpětvzetí žaloby (návrhu). K. Hamuláková je zastánkyní daného názoru⁶⁷. L. Drápal a kol. se domnívají, že „*tu nejde o fikci zpětvzetí žaloby následkem nedostavení se žalobce, nýbrž o zákonem stanovený způsob, jak rozhodnout (ukončit řízení) v případě, že žalobce o účast na přípravném jednání neprojeví zájem*“⁶⁸. Jak připomíná K. Hamuláková, usnesení o zastavení řízení nevyvolává překážku rei iudicatae, a žalobce (navrhovatel) tak může žalobu (návrh na zahájení řízení) podat znovu⁶⁹.

Autorka dále zmiňuje, že zákon výslovně neupravuje situaci, kdy se k přípravnému jednání nedostaví ani žalobce, ani žalovaný. Podle jejího názoru bude soud muset takové řízení zastavit pro jeho bezpředmětnost⁷⁰. K zastavení řízení se přiklání i L. Drápal a kol.⁷¹. Jiného názoru je A. Winterová, která se domnívá, pokud se ani žalobce, ani žalovaný nedostaví k přípravnému jednání, negativní následky se vzájemně „vyruší“ a soud bude povinen připravit jednání jinak, popřípadě jednání nařídit⁷².

2.4 KONCENTRACE DLE § 118B OSŘ

Podle znění § 118b OSŘ dochází ke koncentraci řízení ve věcech, kdy byla provedena příprava jednání podle § 114c OSŘ, k okamžiku skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, kterou soud účastníkům poskytnul, a pokud nebyla provedena příprava jednání podle § 114c OSŘ, ke koncentraci řízení dochází k okamžiku skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. V § 118b OSŘ jsou rovněž stanoveny výjimky, kdy se zákonná koncentrace neuplatní⁷³

⁶⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 90.

⁶⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 806.

⁶⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 90.

⁷⁰ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 92.

⁷¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 805.

⁷² WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, roč. 6, č. 6, s. 229.

⁷³ Výjimky z koncentrace jsou rozebrány v další části této kapitoly.

a kdy soud smí přihlédnout k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům. Koncentrace řízení podle § 118b OSŘ se uplatní u všech řízení mimo výjimky stanovených v § 118b odst. 3 OSŘ. Jedná se o řízení ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ a o případy, kdy účastníci nebyli řádně poučeni podle § 118 odst. 2 OSŘ nebo podle § 114c odst. 5 OSŘ.

Jak již bylo zmíněno, soud může účastníkům, stejně jako v případě koncentrace podle § 114c OSŘ, poskytnout dodatečnou lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. Ovšem rozdílně od úpravy takové lhůty v § 114c odst. 4 OSŘ (kde zákon tuto lhůtu omezuje na maximálně 30 dnů) zde zákon žádnou lhůtu k těmto procesním úkonům nestanoví a ponechává na zvážení soudu, jakou maximální délku trvání takové lhůty zvolí. Dalším rozdílem oproti úpravě v § 114c OSŘ je, že zákon explicitně nevyžaduje žádost některého z účastníků k poskytnutí této lhůty. Podle názoru L. Drápala a kol. však „*třebaže zákon o žádosti výslovně nemluví, je nepochybné, že bez žádosti soud takovou lhůtu poskytnout oprávněn není, určitě je však oprávněn o této možnosti účastníka poučit*“⁷⁴.

Přestože jsou pro účastníky následky nesplnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní s ohledem na zákonnou koncentraci velmi závažné, zákon § 118b OSŘ výslovně nevyžaduje, aby soud účastníky o těchto následcích poučil (zřejmě pro mezeru v zákoně). Tím dochází k dalšímu rozdílu mezi zákonnou koncentrací podle § 114c OSŘ, kde je poučovací povinnost soudu výslovně stanovena, a podle § 118b OSŘ, kde zvláštní poučovací povinnost soudu chybí. K. Hamuláková vidí řešení dané situace v použití analogie legis, konkrétně použití analogie s právní úpravou poučovací povinnosti podle § 118b odst. 2 OSŘ⁷⁵. Přitom dodává, že povinnost poučit účastníky o následcích zákonné koncentrace může být vyvozena i z obecné poučovací povinnosti podle § 5 OSŘ. Ovšem z této obecné právní úpravy nevyplývá, kdy, v jakém rozsahu a jakým způsobem má k takovému poučení dojít. Proto autorka trvá na použití

⁷⁴ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 840.

⁷⁵ V ustanovení § 118b odst. 2 OSŘ je stanovena povinnost soudu poučit účastníky v předvolání k příslušnému jednání o důsledcích změny žaloby, přistoupení účastníka nebo záměny účastníka.

výše zmíněné analogie legis⁷⁶. L. Drápal a kol. považují za nepochybné, že soud je povinen účastníka poučit o tom, že jednání, k němuž je soudem předvoláván, je ze zákona zkoncentrováno, přičemž taková povinnost vyplývá z koncepce úpravy obecné poučovací povinnosti v § 5 OSŘ⁷⁷.

2.5 VÝJIMKY Z KONCENTRACE DLE § 114C A § 118B OSŘ

V ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ jsou stanoveny případy, kdy se zákonné koncentrace podle § 114c OSŘ a podle § 118b OSŘ neuplatní, neboli jde o případy, kdy soud smí přihlédnout ke skutečnostem uvedeným a důkazům označeným i po skončení přípravného jednání, popřípadě prvního jednání ve věci, ovšem nejpozději do doby, než soud ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a OSŘ, jak vyplývá ze znění §119a OSŘ. Je důležité zmínit, že daná omezení se nevztahují na řízení uvedená v § 120 odst. 2 OSŘ a dále na případ, kdy účastníci nebyli řádně poučeni podle § 118b odst. 2 OSŘ⁷⁸ nebo podle § 114c odst. 5 OSŘ⁷⁹.

Skutečnosti, které prolamují koncentraci, K. Svoboda rozděluje do několika skupin. Případy zmiňované v § 118b odst. 1 OSŘ patří k výjimkám, které prolamují koncentraci nikoli pro procesní pochybení soudu, ale pro objektivní, zákonem stanovené důvody⁸⁰ (jde například o důkazy, které účastník navrhne a které nemohl dosud uplatnit „bez své viny“ nebo důkazy, které zpochybňují věrohodnost jiných již provedených důkazů) V systému neúplné apelace jsou tyto situace výjimkami ze zákazu uplatňování novot v odvolacím řízení, proto může účastník řízení tyto skutečnosti

⁷⁶ HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 97.

⁷⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 839.

⁷⁸ V ustanovení § 118b odst. 2 OSŘ je stanovena povinnost soudu poučit účastníky v předvolání k příslušnému jednání o důsledcích změny žaloby, přistoupení účastníka nebo záměny účastníka.

⁷⁹ V ustanovení § 114c odst. 5 OSŘ je stanovena povinnost soudu před skončením přípravného jednání přítomné účastníky poučit o tom, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popřípadě po uplynutí dodatečné lhůty, může být přihlédnuto jen za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 OSŘ.

⁸⁰ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s.162 – 164.

a důkazy uplatnit v řízení před odvolacím soudem, a to v případě, že soud prvního stupně rozhodl při jediném jednání, kdy je účastník uplatnit nemohl⁸¹.

První z výjimek jsou skutečnosti nebo důkazy, kterými má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků. Věrohodnost důkazního prostředku je předmětem zkoumání soudu při hodnocení důkazů. Jak uvádí K. Hamuláková, ačkoliv je pojem věrohodnost důkazního prostředku významný nejen při hodnocení důkazů, ale i v rámci dalších ustanovení, zákonná definice chybí a je nutné vycházet pouze z judikatury soudů, kde je ovšem výklad tohoto pojmu stále nejednotný⁸². Podle L. Drápala a kol. „*se zpochybněním věrohodnosti důkazních prostředků rozumí tvrzení a pomocí důkazů prokázání takových skutečností, které mohou mít samy o sobě nebo ve spojení s již známými skutečnostmi vliv na hodnocení soudem provedeného důkazního prostředku z hlediska jeho věrohodnosti*“⁸³. Jako příklad zpochybnění provedeného důkazního prostředku je dále uvedeno například prokázání toho, že svědek vypovídal o věci pod vlivem výhrůžky nebo že znalec byl při podání posudku podplacen. Autoři důrazně odmítají, aby ke zpochybnění věrohodnosti provedených důkazů vedlo to, že účastník řízení navrhne důkazy, na jejichž základě lze stav věci zjistit jinak, než jak vyplývá z již provedených důkazů, neboť „*navržením takových důkazů účastník (jeho zástupce nebo zmocněnec) totiž nezpochybňuje věrohodnost provedených důkazních prostředků, ale v rozporu s koncentrací řízení se domáhá, aby jejich pomocí byl skutkový stav věci zjištěn jinak, než jak se podává z řádně a včas navržených důkazů*“⁸⁴.

Další výjimkou z koncentrace řízení, jak vyplývá z § 118b odst. 1 OSŘ, jsou takové skutečnosti nebo důkazy, které nastaly po přípravném jednání. V případě, že bylo nařízeno a provedeno přípravné jednání a poté nastaly nové skutečnosti nebo důkazy rozhodující pro rozhodnutí soudu ve věci samé, je možno k nim bez jakýchkoliv

⁸¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 841.

⁸² HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 99.

⁸³ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 841.

⁸⁴ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 842.

problémů přihlédnout, a to až do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně⁸⁵. Autorka se ovšem zamýšlí nad situací, kdy nebylo nařízeno ani provedeno přípravné jednání a rozhodné skutečnosti a důkazy nastaly až po skončení prvního jednání ve věci (popřípadě po uplynutí dodatečné lhůty k doplnění tvrzení významných skutečností, podání návrhů na provedení důkazů či ke splnění jiných procesních povinností). Řešení může být dvojí – prvním řešením je analogicky použít výše zmíněnou výjimku i na skutečnosti a důkazy, které nastaly až po prvním jednání ve věci samé, druhé řešení spočívá v podřazení těchto skutečností a důkazů pod jinou z výjimek, a sice případu, kdy soud smí ke skutečnostem a důkazům přihlédnout tehdy, pokud je účastník nemohl bez své viny včas uvést⁸⁶. L. Drápal a kol. bez dalšího odůvodnění uvádějí, že koncentrace se z povahy věci nevztahuje na ty skutečnosti a důkazy, které nastaly nebo vznikly po prvním jednání (za předpokladu, že nedošlo k rozhodnutí věci při prvním jednání)⁸⁷. Stejně tak K. Svoboda – „*strana sporu může kdykoli během řízení tvrdit a prokazovat skutečnosti a důkazy týkající se nároku uplatněného v žalobě a obran vůči žalobě, které nastaly až po zkoncentrování řízení*“⁸⁸.

Skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl bez své viny včas uvést, také patří do skupiny výjimek, které prolamují zákonnou koncentraci podle § 114c OSŘ a § 118b OSŘ. Jde o takové skutečnosti a důkazy, které „*v době původního řízení objektivně vzato existovaly, ale účastník je nemohl bez své viny (proto, že o nich nevěděl a ani jinak z procesního hlediska nezavinil nesplnění své povinnosti tvrzení či povinnosti důkazní) v tomto původním řízení použít*“⁸⁹. K. Svoboda za takovou skutečnost nebo důkaz pokládá „*důkazy a fakta, o jejichž existenci účastník v době koncentrace nemohl vědět, i kdyby vynaložil veškeré rozumné úsilí k jejich zjištění a zajištění*“⁹⁰ a zároveň dodává, že se může jednat i o důkaz, který byl v době před zkoncentrováním neproveditelný. Dále upozorňuje, že důležitou okolností je okamžik, kdy se účastník o určité již dříve existující skutečnosti nebo důkazu dozvěděl. Pokud se o této

⁸⁵ HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 102.

⁸⁶ HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 102 – 103.

⁸⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 841.

⁸⁸ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 164.

HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 102 – 103.

⁹⁰ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 173.

skutečnosti či důkazu dozvěděl až po vyhlášení prvostupňového rozsudku, nebo pokud se důkaz stal proveditelným až po rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, je daná okolnost důvodem nikoliv pro odvolání, ale pro žalobu na obnovu řízení podle § 228 odst. 1 OSŘ^{91, 92}.

Poslední z výjimek v § 118b odst. 1 OSŘ (které K. Svoboda označuje jako výjimky, jež prolamují koncentraci pro objektivní, zákonem stanovené důvody) se týká skutečností nebo důkazů, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2 OSŘ. Jde o případ, kdy předseda senátu má za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru a vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností. Neboli se jedná o situaci, kdy „*účastník, jsa veden svým nesprávným právním názorem, dosud tvrdil a dokazoval pro rozhodnutí nepodstatné skutečnosti namísto těch podstatných*“⁹³. Tato výjimka je v právním řádu novinkou, dříve se na takové skutečnosti vynětí ze zásady koncentrace nevztahovalo. Pokud bude soud postupovat podle § 118a odst. 2 OSŘ a vyzve účastníky k doplnění vylíčení rozhodných skutečností, účastníci budou moci doplnit nejen rozhodující skutečnosti, ale také důkazy o nich, přičemž tak podle § 119a OSŘ mohou učinit až do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně. K. Hamuláková uvažuje nad tím, jak důležitý je okamžik učinění takové výzvy, a domnívá se, že v případě, že soud vyzve účastníka, aby doplnil vylíčení rozhodných skutečností v průběhu přípravného jednání (popřípadě prvního jednání ve věci, pokud přípravné jednání nebylo nařízeno a provedeno), platí pro takové skutečnosti a důkazy pořád koncentrace podle § 114c OSŘ (tj. do konce přípravného jednání nebo do uplynutí dodatečné lhůty stanovené soudem), popřípadě podle § 118c OSŘ (tj. do konce prvního jednání ve věci samé nebo do uplynutí dodatečné lhůty stanovené soudem) a nepůjde zde o výjimku, kdy bude zásada koncentrace řízení prolomena. Výjimku podle § 118b odst. 1 OSŘ lze ovšem (za použití metody gramatického výkladu) vysvětlit i tak, že je nerozhodné,

⁹¹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 173.

⁹² Ustanovení § 228 odst. 1 OSŘ stanovuje, že žalobou na obnovu řízení může účastník napadnout pravomocné rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo v odvolacím řízení a/nebo lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo v odvolacím řízení, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.

⁹³ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 171.

v jakém časovém okamžiku je tato výzva učiněna a vždy povede k prolomení zásady koncentrace. S ohledem na takový výklad by účastníkům bylo umožněno uvádět skutečnosti a důkazy, ke kterým byli vyzváni soudem podle § 118a odst. 2 OSŘ, do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně. Ovšem takový závěr, který je založený na gramatickém výkladu, není podle autorky v souladu s koncentrační zásadou, neboť účastníci by měli možnost výše uvedeným způsobem tuto zásadu obcházet⁹⁴.

Další skupina výjimek z koncentrace řízení je zapříčiněna procesním pochybením soudu prvního stupně, které způsobuje, že ke koncentraci nedojde⁹⁵. Jde o situace, kdy soud opomene účastníky řízení o koncentraci poučit. Konkrétně zákon uvádí opomenutí soudu v případě koncentrace řízení podle § 114c odst. 5 OSŘ, což vyplývá z § 118b odst. 3 OSŘ⁹⁶. Naopak výslovně zákon nezmiňuje opomenutí soudu poučit účastníka řízení o koncentraci do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí dodatečné lhůty (v případech, kdy nebylo nařízeno a provedeno přípravné jednání). Více bude o poučovací povinnosti soudu a její případné absenci pojednáno v kapitole 3.

Výjimkou z koncentrace řízení je i případ přistoupení účastníka řízení (podle § 92 odst. 1 OSŘ) nebo záměna účastníka řízení (podle § 92 odst. 2 OSŘ), pokud podle znění § 118b odst. 3 OSŘ nebyli účastníci řízení o koncentraci řádně poučeni. Účastníci řízení musí být poučeni o tom, že pokud dojde k přistoupení dalšího účastníka nebo záměně účastníků, nastávají ve vztahu s novými účastníky účinky koncentrace až skončením prvního jednání, které bylo po přistoupení nebo záměně účastníků nařízeno a které se ve věci konalo.

Aby byl výčet kompletní, je nutné uvést, že zásada koncentrace řízení se neuplatní ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ. Jde o taxativní výčet věcí, u kterých je soud povinen provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly navrhovány účastníky (jde o projev zásady vyšetřovací).

⁹⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 105 – 106.

⁹⁵ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 162.

⁹⁶ Podle ustanovení § 118c odst. 3 OSŘ se omezení pro uvádění tvrzení, navrhování důkazů nebo plnění dalších procesních povinností neuplatní v případě, že účastníci nebyli řádně poučeni podle § 114c odst. 5 OSŘ

2.6 KONCENTRACE DLE § 119A OSŘ

Předseda senátu je před skončením jednání povinen účastníky přítomné při jednání poučit, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a OSŘ. V současné době, kdy je uplatňována koncentrace řízení podle § 114c OSŘ a § 118b OSŘ, ztratila tato koncentrace částečně na významu. Přesto však je soud povinen přítomným účastníkům dané poučení poskytnout. Vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně je totiž nejzazší možný okamžik, do kterého mohou účastníci řízení uplatnit nové skutečnosti a důkazy, na které se vztahují výjimky z koncentrací řízení podle § 114c OSŘ a § 118b OSŘ⁹⁷. Z ustanovení § 119a OSŘ vyplývá, že předseda senátu je povinen respektovat a postupovat v souladu s koncentrací řízení podle § 118b OSŘ a s ustanovením § 175 odst. 4 OSŘ část první věty za středníkem (jde o námitky vznesené pozdě, ke kterým již nelze přihlížet, v rámci řízení o směnečném (šekovém) platebním rozkazu).

Před skončením jednání předseda senátu poskytne účastníkům přítomným při jednání poučení podle § 119a OSŘ a pokud účastníci po daném poučení uvedou nové skutečnosti a důkazy, soud po skončení takového dokazování účastníky znovu poučí podle § 119a OSŘ. I u této poučovací povinnosti platí, že poučení, které soud poskytuje, musí být náležitě konkrétní a soud je poskytnout v době, kdy je toho podle stavu řízení pro účastníka zapotřebí⁹⁸.

Jak již bylo zmíněno, předseda senátu je povinen přítomné účastníky poučit před skončením jednání. Takovým jednáním je „*jednání, které předchází vyhlášení rozhodnutí, tj. na konci jednání po provedeném dokazování a závěrečných řečech účastníků*“⁹⁹. Poučení podle § 119a OSŘ předseda senátu poskytne pouze přítomným účastníkům, popřípadě jejich zástupcům – „*poučovací povinnost podle § 119a OSŘ odstavce 1 směřuje jen vůči účastníkům, kteří jsou u jednání přítomni (osoby, které se*

⁹⁷ HAMUŠÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 117.

⁹⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 856.

⁹⁹ HAMUŠÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 118.

jednání nezúčastnily, se toho, že jim nebylo poskytnuto poučení podle § 119a odst. 1 OSŘ mohou úspěšně dovolávat jen tehdy, kdyby soud jednal v jejich nepřítomnosti v rozporu s § 101 odst. 3 OSŘ) a jeho poskytnutí musí být uvedeno v protokole o jednání“¹⁰⁰. Takové osoby, které se jednání nezúčastnily a k jejichž poučení v souladu s § 119a OSŘ nedošlo, nemohou v rámci odvolacího řízení uplatnit nové skutečnosti a důkazy podle § 205a odst. 1 písm. e) OSŘ¹⁰¹. Koncentrace podle § 119a OSŘ se nevztahuje na věci uvedené v § 120 odst. 2 OSŘ.

¹⁰⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 715/2002.

¹⁰¹ Ustanovení § 205a odst. 1 písm. e) stanovuje, že skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jsou u odvolání proti rozhodnutí ve věci samé odvolacím důvodem jen tehdy, jestliže odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1 OSŘ.

3 POUČOVACÍ POVINNOST SOUDU

3.1 POUČOVACÍ POVINNOST SOUDU – PODSTATA, VÝVOJ, DĚLENÍ

Soud účastníkům řízení i jiným osobám na řízení zúčastněným sděluje, jaký je obsah jejich procesních práv a povinností – poskytuje jim poučení. Zároveň ovšem soud (zejména ve složitějších sporech) poučuje strany sporu o svém předběžném skutkovém a právním názoru, poučuje je tedy i o hmotném právu¹⁰². Význam hmotněprávního poučení stále roste s ohledem na zásadu koncentrace řízení. Koncentrace řízení byla souhrnnou novelou OSŘ č. 7/2009 Sb. zavedena již k okamžiku skončení prvního jednání ve věci, respektive k okamžiku skončení přípravného jednání. Jak k tomu dodává K. Svoboda: „*Při každém zákonném nebo soudem navozeném skutkovém a důkazním „stopstavu” přítom soudce musí strany seznámit se svým předběžným skutkovým a právním názorem na věc (tedy je hmotněprávně poučit). Jinak jim upře možnost účinně bránit jejich požadavky.*“¹⁰³

Poučovací povinnost je možné vzhledem k současné právní úpravě a soudní praxi definovat jako: „*souhrn veškerých informací, které soud musí stranám a osobám zúčastněným na sporu poskytnout, aby tyto strany a osoby neutrpěly újmu z důvodu neznalosti svých procesních práv a povinností, případně z nevědomosti o své povinnosti tvrdit a prokazovat konkrétní hmotněprávní nárok*“¹⁰⁴. Poučovací povinnost prošla rozmanitým vývojem. První rozsáhlá novelizace po roce 1989, z. č. 519/1991 Sb., zásadním způsobem změnila dřívější „všeobjímající“ poučovací povinnost soudu a soudům bylo nadále uloženo poskytovat účastníkům poučení jen o jejich procesních právech a povinnostech. Poučovací povinnost soudu se měla týkat jen procesních práv a povinností a soud neměl povinnost (a současně ani možnost) poskytovat účastníkům poučení o právu hmotném.

Novelizace OSŘ provedená z. č. 30/2000 Sb. (a na ni navazující novela č. 59/2005 Sb.) představuje zásadní změnu poučovací povinnosti soudu. Daná úprava

¹⁰² Do účinnosti novely OSŘ z. č. 30/2000 Sb. však soud strany sporu poučoval pouze o jejich procesních právech.

¹⁰³ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 292.

¹⁰⁴ SVOBODA, Karel. Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita? *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 2, s. 47.

totiž vyčerpávajícím způsobem upravuje, jakým způsobem a kdy má soud účastníkům řízení poučení poskytnout. „*Zákon tak sleduje, aby poučení, kterého se má účastníkům ze strany soudů dostat, bylo konkrétní a podrobné, a aby se jim dostalo v takovém stadiu řízení, kdy je to pro vedení řízení potřebné, a za takové situace, kdy bez konkrétního a podrobného poučení by mohli pro nedostatek potřebných znalostí procesních pravidel utrpět újmu na svých právech.*“¹⁰⁵ Novela zavedla povinnost soudu směřující k hmotněprávnímu poučení účastníků (§ 118a odst. 1 až 3 OSŘ) a tím umožnila stranám, aby mohly ještě před vydáním rozhodnutí reagovat na předběžný skutkový, důkazní a hmotněprávní náhled soudu¹⁰⁶. Poprvé tak byla zakotvena povinnost soudu poskytnout nejen procesní poučení, ale také poučení hmotněprávní. Poučením o hmotném právu se pak rozumí situace, kdy „*soud během řízení sděluje stranám své konkrétní skutkové a především právní hodnocení projednávané věci*“¹⁰⁷.

Souhrnnou novelou OSŘ č. 7/2009 Sb., která nově zavedla koncentraci řízení podle § 114c OSŘ a § 118b OSŘ, nedošlo ke změně poučovací povinnosti soudu, pouze, jak již bylo zmíněno, tento institut ještě více nabyl na významu, neboť účastníci musí být řádně a včas poučováni o případných nepříznivých následcích, které jsou s koncentrací řízení spojeny, a to před každou koncentrací řízení.

V této práci se věnuji především poučovací povinnosti soudů v nalézacím řízení sporném před soudem I. stupně. Co se týká například povinnosti soudu poučit účastníky při výkonu rozhodnutí, takové poučení se vztahuje na rozdíl od řízení nalézacího na všechna procesní práva a povinnosti a je poskytováno nejen účastníkům daného řízení, ale všem osobám, které jsou výkonem rozhodnutí (exekucí) dotčeny.

K. Svoboda dělí poučovací povinnost soudu na základě následujících kritérií¹⁰⁸.

a) Rozlišuje poučovací povinnost na obecnou a zvláštní. Obecná poučovací povinnost je především obsažena v § 5 OSŘ (soudy mají povinnost poskytovat

¹⁰⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 11.

¹⁰⁶ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 300.

¹⁰⁷ SVOBODA, Karel. Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita? *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 2, s. 47.

¹⁰⁸ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 294 – 296.

účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech), § 32 odst. 3 OSŘ (soudy mají povinnost poskytnout účastníkovi potřebná poučení, výzvy nebo upozornění a tuto povinnost lze splnit i tím, že budou poskytnuty jeho zástupci; to neplatí, pokud účastník udělil svému zástupci plnou moc jen pro určité úkony) a § 118a odst. 4 OSŘ (při jednání je předseda senátu povinen poskytnout účastníkům poučení též o jiných jejich procesních právech a povinnostech; to neplatí, jestliže je účastník zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy). Jde o základní úpravu poučovací povinnosti soudu pro případ, že není stanovena speciální úprava. Příkladem zvláštní poučovací povinnosti je ustanovení § 30 OSŘ (předseda senátu je povinen účastníka poučit o možnosti podat žádost o ustanovení zástupce) nebo ustanovení § 43 odst. 1 OSŘ (předseda senátu je povinen účastníka poučit ohledně opravy a doplnění podání). L. Drápal a kol. se zamýšlejí, jaký je vztah úpravy v § 5 OSŘ (obecná poučovací povinnost) a úpravy poučovací povinnosti v jednotlivých ustanoveních a dochází k závěru, že jde o vztah principu a jeho konkrétního promítnutí a dále dodávají, že „*ustanovení § 5 tedy toliko deklaruje, že civilní proces upravený občanským soudním řádem je vybudován na zásadě, že o právech a povinnostech, které účastníkům přiznává a ukládá procesní právo, musí být soudem poučení. Jakého poučení se účastníkům má v konkrétní procesní situaci dostat, nestanoví § 5, ale jednotlivá ustanovení a současně natolik konkrétně, aby soudce byl náležitě veden v rozsahu i způsobu splnění své poučovací povinnosti.*“¹⁰⁹.

- b) Rozlišuje poučovací povinnost podle obsahu poučení. Soud má povinnost poskytnout účastníkům řízení poučení nejen o jejich procesních právech a povinnostech, ale zároveň se má účastníkům dostat poučení směřující k hmotnému právu (jde o úpravu v § 118a odst. 1 až 3 OSŘ).
- c) Rozlišuje poučovací povinnost podle toho, komu je poučení poskytováno. Soud poskytuje poučení účastníkům (a to buď přímo jim, nebo jejich zástupcům), ale také osobám, které jsou na řízení zúčastněné (může jít o např. svědky, znalce, tlumočnický). Poučení osobám na řízení zúčastněným se výhradně týká jejich procesních práv a povinností, hmotněprávní poučení jim

¹⁰⁹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 11

soud neposkytuje. Je důležité zmínit, že pokud je účastník řízení zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy, předpokládá se, že tyto osoby procesní právo znají a soud jim procesní poučení podle § 118a odst. 4 OSŘ poskytovat nemusí. Tato výjimka z poučovací povinnosti se ovšem neuplatní v případě poučení o hmotném právu podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ, tudíž takto poučen musí být i advokát či notář.

- d) Rozlišuje poučovací povinnost podle stádia řízení, ve kterém soud poučení poskytuje. Pokud se vyskytnou překážky, které soudu brání pokračovat v řízení a věc rozhodnout (např. pokud žaloba trpí vážnými nedostatky – je nesrozumitelná, neurčitá, neobsahuje všechny náležitosti, nebo nebyl zaplacen soudní poplatek), soud o takových překážkách a nutnosti jejich odstranění účastníky poučí, a to zpravidla ještě před nařízením jednání ve věci samé. Takovou poučovací povinnost označuje K. Svoboda jako poučovací povinnost v přípravném řízení civilním¹¹⁰. Pokud účastníci nedostatky odstraní, řízení může pokračovat a soud musí i nadále plnit svou poučovací povinnost. V případě, že účastníci v další fázi řízení, kdy soud rozhoduje o věci samé, nesplní povinnosti, na které je svým poučením soud upozorní, zpravidla již nenastane taková překážka, která by soudu bránila pokračovat v řízení a rozhodnout ve věci samé. Avšak účastníci, kteří nenásledují poučení soudu, budou sankcionováni, a to zpravidla neúspěchem ve věci. L. Drápal a kol. také uvádějí rozlišení poučovací povinnosti soudu podle doby, kdy soud poučení poskytuje, a to na poučovací povinnost soudu při jednání a při jiném úkonu¹¹¹. Jako příklad poučení, které je soud povinen poskytnout účastníkům mimo jednání (jde o případy, které zákon výslovně stanoví), autoři zmiňují § 15a OSŘ (povinnost soudu poučit účastníky o možnosti vyjádřit se k osobám soudců a přísedících), § 30 odst. 1 OSŘ (předseda senátu je povinen účastníka poučit o možnosti podat žádost o ustanovení zástupce) nebo § 43 odst. 1 OSŘ (předseda senátu je povinen účastníka poučit ohledně opravy a doplnění podání). Poučovací povinnost při jednání pak upravuje § 118a OSŘ.

¹¹⁰ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 296.

¹¹¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 11.

3.2 PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA POUČOVACÍ POVINNOSTI SOUDU

3.2.1 POUČOVACÍ POVINNOST PODLE § 5 OSŘ

Podle § 5 OSŘ soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Jak již bylo zmíněno, jde o obecnou poučovací povinnost, která se uplatní v případech, pro které neexistuje úprava zvláštní poučovací povinnosti. Z daného ustanovení vyplývá, že jde výhradně o úpravu procesní poučovací povinnosti, nikoli hmotněprávní. Obecná poučovací povinnost je zakotvena i v § 32 odst. 3 OSŘ (soudy mají povinnost poskytnout účastníkovi potřebná poučení, výzvy nebo upozornění a tuto povinnost lze splnit i tím, že budou poskytnuty jeho zástupci; to neplatí, pokud účastník udělil svému zástupci plnou moc jen pro určité úkony – v takovém případě by soud poučil přímo účastníka). Z dané formulace lze ovšem vyčíst, že zahrnuje jak poučovací povinnost procesní, tak i hmotněprávní. Stejně tak lze za ustanovení, které se vztahuje na obecnou poučovací povinnost procesní i hmotněprávní, označit i § 118a odst. 4 OSŘ.

Je důležité zmínit, že soud má povinnost poučovat také o procesních právech a povinnostech, které jsou upraveny v jiných právních předpisech (například v zákoně o soudních poplatcích).

3.2.2 POUČOVACÍ POVINNOST PODLE § 118A OSŘ

§ 118a OSŘ je základem pro hmotněprávní poučovací povinnost soudu, která byla do občanského soudního řádu zakotvena novelou č. 30/2000 Sb. „*Ke změně právní úpravy poučovací povinnosti došlo proto, že dosavadní obecná poučovací povinnost (§ 5 OSŘ) neumožňovala dostatečně konkrétní a podrobné poučení účastníků o jejich vyhlídkách na úspěch ve sporu.*“¹¹² Soudy mají nadále povinnost účastníky poučovat vedle jejich procesních práv a povinností i o svém předběžném náhledu na skutkový a důkazní stav věci a své právní kvalifikaci věci.

Novelou občanského soudního řádu č. 59/2005 Sb. byla soudcům přidána další povinnost informovat („poučit“) účastníky řízení, a to podle § 99 odst. 1 OSŘ¹¹³. Předseda senátu při pokusu o smír s účastníky zejména probere věc, upozorní je na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce

¹¹² SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 305.

¹¹³ § 99 odst. 1 OSŘ pojednává o soudním smíru.

soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci (a tím jim de facto představí svůj předběžný náhled na věc, neboť není možné účastníky seznamovat s judikaturou, aniž by jim zároveň sdělil i obsah hmotněprávní úpravy, o kterou se judikatura opírá¹¹⁴) a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu. K. Svoboda vytýká zákonodárci, že se tímto ustanovením snaží upravit postup soudů až do přílišných detailů a rozšíření poučovací povinnosti považuje za nepřiměřené současným společenským poměrům i možnostem justice¹¹⁵.

Podle judikatury je soud povinen poskytnout účastníku poučení o procesních právech podle § 5 OSŘ a nově i poučení hmotněprávní podle § 118a OSŘ v době, kdy je toho podle stavu řízení pro něj zapotřebí¹¹⁶. Poučení musí být náležitě konkrétní a nikoli automatické a soud je povinen jej poskytnout v době, kdy se v průběhu jednání jeho potřeba ukáže¹¹⁷. J. Jirsa v této souvislosti uvádí, že novela č. 30/2000 Sb. se „snaží sjednotit poučovací povinnost tak, aby se účastníkům řízení dostávalo poučení jen tehdy, když se ocitají v situaci, kdy poučení potřebují, a současně tak, aby se i obsah poučení vztahoval k situaci, v níž se právě ocitají“¹¹⁸.

Soudní řízení je ovládáno zásadou koncentrace (jak vyplývá z § 114c, § 118b OSŘ) a soud toto musí brát v úvahu při poskytování poučení. Poučení o povinnosti doplnit potřebná skutková tvrzení, stejně jako o povinnosti doplnit důkazy, soud poskytne podle toho, zda dochází k zákonné koncentraci již ke skončení přípravného jednání, popřípadě uplynutím dodatečné lhůty poskytnuté soudem podle § 114c OSŘ (§ 114c odst. 3 písm. b) OSŘ výslovně stanoví, že poučovací povinnost podle § 118a OSŘ zde platí obdobně) nebo ke skončení prvního jednání ve věci, popřípadě uplynutím dodatečné lhůty poskytnuté soudem podle § 118b OSŘ. Pokud dochází k zákonné koncentraci k okamžiku skončení přípravného jednání nebo uplynutím dodatečné lhůty podle § 114c OSŘ, mají účastníci do doby, než ke koncentraci dojde, možnost reagovat na

¹¹⁴ SVOBODA, Karel. Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita? *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 2, s. 48.

¹¹⁵ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 328.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 813/97.

¹¹⁷ Toto vyplývá například ze znění § 118a odst. 1 OSŘ – „ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně...“

¹¹⁸ JIRSA, Jaromír. Poučovací povinnost soudu po novele a zásady civilního procesu. *Právo a podnikání*. 2005, roč. 14, č. 5, s. 19.

poskytnutá poučení a doplnit tak v potřebném rozsahu svá skutková tvrzení nebo navrhnout důkazy. Jestliže se soud musí řídit tím, že koncentrace nastane až okamžikem skončení prvního jednání ve věci, popřípadě uplynutím dodatečné lhůty poskytnuté soudem podle § 118b OSŘ, postupuje soud do doby, než koncentrace nastane, podle § 118a OSŘ a účastníky náležitým způsobem poučuje.

Pokud soud poskytne účastníkům řízení poučení podle § 118a odst. 1 a 3 OSŘ a poté již v rámci řízení do té doby, dokud je to ještě vzhledem ke koncentraci možné, nedojde k podstatnému doplnění dokazování, soud dané poučení už později opakovat nemusí¹¹⁹.

Mimo uvedený režim zůstává poučení podle § 118a odst. 2 OSŘ (výzva soudu k doplnění vylicení rozhodných skutečností v případě účastníkovy odlišné právní kvalifikace), kde se účinky koncentrace neuplatní a účastníci mají možnost reagovat na poučení soudu a tvrdit nové rozhodné skutečnosti a navrhnout nové důkazy k jejich prokázání bez ohledu na systém koncentrace. Jde o výjimku z koncentrace řízení, která vyplývá z § 118b odst. 1 OSŘ.

Obecně lze říci, že ustanovení § 118a OSŘ zakotvuje povinnost soudu poskytnout poučení v případě, že účastníci nesplní jednu ze dvou základních procesních povinností – jde o povinnost tvrdit pro rozhodnutí důležitá fakta a o povinnost tyto skutečnosti prokázat. Pokud se účastníkovi nepodaří některou z těchto povinností splnit, soud je povinen jej upozornit na hrozící riziko neúspěchu ve sporu¹²⁰.

Ustanovení § 118a OSŘ se vztahuje jednak na případ, kdy účastník nevylicil všechny rozhodné skutečnosti nebo je neuvedl úplně (§ 118a odst. 1 OSŘ), dále na situaci, kdy předseda senátu má za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle názoru účastníka (§ 118a odst. 2 OSŘ; v obou případech předseda senátu účastníka vyzve, aby rozhodné skutečnosti v potřebném rozsahu doplnil) a také na případ, kdy účastník nenavrl důkazy, které jsou potřebné k prokázání sporných tvrzení (§ 118a odst. 3 OSŘ; v tomto případě předseda senátu účastníka vyzve, aby takové důkazy označil). Podle názoru Ústavního soudu „*smyslem tohoto ustanovení je, aby*

¹¹⁹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 307.

¹²⁰ SVOBODA, Karel. Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita? *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 2, s. 47.

účastníku nebyla zamítnuta žaloba proto, že neunesl břemeno tvrzení, aniž byl poučen, že takové břemeno má a že účastníku nelze zamítnout žalobu, protože neunesl důkazní břemeno, aniž by byl poučen, že takové břemeno má“¹²¹. Nejvyšší soud ohledně § 118a OSŘ judikoval, v jakých případech mají soudy poskytovat poučení podle § 118a OSŘ a kdy se k hmotněprávnímu poučení uchýlovat nemusí. „Postup podle § 118a OSŘ přichází v úvahu jen tehdy, jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci; postačují-li v řízení uskutečněná tvrzení a navržené (či nenavržené, ale provedené) důkazy pro objasnění skutkové stránky věci i při případném jiném právním názoru soudu, není třeba k poučení podle § 118a odst. 2 OSŘ přistupovat.“¹²²

Je možné, že žalovaný se proti žalobě může bránit několika způsoby, což ovlivňuje jeho povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Soud by měl v takovém případě plně respektovat způsob, který si žalovaný pro svoji obranu zvolí, a v mezích zákona ho poučovat o povinnostech, které pro něj z toho vyplývají. „Neměl by naopak předesírat žalovanému možný způsob obrany tím, že by ho vyzýval k doplnění skutkových tvrzení o něčem, čím žalovaného nenapadlo nebo nebylo jeho záměrem se bránit.“¹²³

Podle K. Svobody je ustanovení § 118a odst. 4 OSŘ (podle kterého při jednání předseda senátu poskytuje účastníkům poučení též o jiných jejich procesních právech a povinnostech) konkretizací ustanovení § 5 OSŘ, kde je zakotvena obecná procesní poučovací povinnost soudu, a dodává, že vzhledem k jeho obsahu by bylo vhodnější daný odstavec zařadit do části první, hlavy první občanského soudního řádu¹²⁴ (tj. do Základních ustanovení Občanského soudního řádu). Tato poučovací povinnost (v § 118a odst. 4 OSŘ) se neuplatní, pokud je účastník zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy. Proč je tomu tak, vysvětluje L. Drápal a kol.: „*Takovéto zastoupení zaručuje, že se účastníkům dostane*

¹²¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 212/06.

¹²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2335/2005.

¹²³ HORÁK, Pavel; HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č. 10, s. 492.

¹²⁴ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 309.

správné a úplné právní pomoci (právní služby) od jejich zástupců a že budou moci svá procesní práva a povinnosti řádně a včas vykonat (splnit).“¹²⁵

Poučovací povinnost podle § 118a OSŘ je podle zákona vnímána jako poučovací povinnost při jednání, což vyplývá ze systematického řazení § 118a OSŘ¹²⁶ i ze samotného textu ustanovení. Výzva i poučení účastníka se proto předpokládá v průběhu jednání. Jak ovšem připomíná L. David, není vyloučeno, že k takovému postupu může dojít i v písemné podobě mezi jednáními v případě, že jednání bude odročeno¹²⁷. Pokud se řádně předvolaný účastník nedostaví k jednání a ani včas nepožádá o odročení jednání z důležitých důvodů podle § 119 OSŘ a k jednání přesto dojde, nedostane se mu poučení podle § 118a OSŘ, neboť toho se dostane jen účastníkům přítomným při jednání, a soud nemá povinnost mu takové poučení jinak sdělovat.

Povinnost soudu poučit účastníky o skutkovém a hmotněprávním náhledu na věc platí i pro soudy v odvolacím řízení. Podle nálezu Ústavního soudu může dojít k porušení zásady dvojinstančnosti, pokud odvolací soud účastníka nepoučí ve smyslu §118a OSŘ¹²⁸. Například v situaci, kdy odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu 1. stupně, ovšem z jiného právního důvodu a aniž by o svém právním názoru předem informoval odvolatele, kterému se tímto nedostalo možnosti právně argumentovat, Ústavní soud dovodil¹²⁹, že odvolací soud v takovém případě nepostupoval správně. Odvolací soud je povinen, pokud dojde k jinému právnímu názoru, účastníky řízení o této skutečnosti poučit a poskytnout jim dostatečnou možnost k vyjádření.

Pokud soud nesplní poučovací povinnost, je možné z tohoto důvodu podat i dovolání. Podle § 242 odst. 3 OSŘ by měl Nejvyšší soud k takové vadě přihlídnout i tehdy, když nebyla v dovolání uplatněna. Jak ovšem dodává L. David, chybějící nebo nedostatečné poučení podle § 118a odst. 2 OSŘ zřejmě nebude častou odvolací nebo

¹²⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 831.

¹²⁶ § 118a OSŘ je v části třetí (Řízení v prvním stupni) a v hlavě první (Průběh řízení).

¹²⁷ DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 625.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 122/2005.

¹²⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 618/2004.

dovolací námitkou a zjišťování takových vad bude spíše záviset na postřehu přezkumných instancí¹³⁰.

Je důležité odlišovat postup podle § 118a OSŘ, ke kterému dojde, vznikne-li během řízení deficit tvrzení či deficit důkazní, od postupu podle § 43 OSŘ, ke kterému dojde, má-li žaloba vady spočívající v nedostatku relevantních tvrzení shledaných soudem na samém počátku řízení. Pokud není možné v řízení pokračovat právě pro chybějící žalobní tvrzení po doručení žaloby soudu, soud postupuje podle § 43 OSŘ a vyzve účastníka k opravení nebo doplnění jeho podání zároveň s poučením o následku spočívajícím v odmítnutí žaloby, pokud k odstranění vad nedojde (*„pokud tedy vylíčení rozhodujících skutečností absentuje již v samotné žalobě, nemělo by být nařízeno jednání, dokud soudu nebude jasné, jaké je žalobcovo tvrzení o celém skutku“*¹³¹). Naproti tomu pokud účastník nezareaguje na výzvu a poučení podle § 118a OSŘ a neuvede rozhodné skutečnosti nebo nenavrhne potřebné důkazy, znamená to, že neunesl břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Toto nepovede k odmítnutí žaloby jako v případě § 43 OSŘ, následkem ovšem bude případný neúspěch ve sporu.

Jak již bylo uvedeno, § 118a odst. 1 OSŘ se vztahuje na případy, kdy se ukáže v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo je neuvedl úplně, a předseda senátu jej proto vyzve, aby svá tvrzení doplnil. Předseda senátu má v takové situaci povinnost účastníka poučit, o co má daná tvrzení doplnit a jaké by byly následky, kdyby danou výzvu nesplnil. Jinými slovy – v případě, že soud dojde k názoru, že účastníková tvrzení, která má k dispozici, nejsou úplná, či vylíčení některých rozhodných skutečností chybí, vyzve jej k doplnění tvrzení za současného poučení, o co má tvrzení doplnit (ohledně které dílčí otázky) a jaké následky by případně nastaly, pokud ke splnění této výzvy nedojde (soud účastníkovi sdělí, že pokud zůstane pasivní a na jeho výzvu nezareaguje, vyjde z dosavadních tvrzení ve sporu včetně tvrzení protistrany, což může vést k neúspěchu ve věci samé¹³²). L. David

¹³⁰ DAVID, Ludvík. Dokáže český soudce správně poučit účastníka při změně náhledu na právní kvalifikaci žaloby? *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č. 7, s. 349.

¹³¹ HORÁK, Pavel; HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č. 10, s. 492.

¹³² DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 63.

popisuje, ve kterých dvou typových procesních situacích se může objevit potřeba doplnit vylíčení rozhodných skutečností v průběhu řízení¹³³. První z nich je situace, kdy má jeden z účastníků reagovat na průběžná tvrzení protistrany tím, že uvede nové rozhodné skutečnosti, respektive své odlišné verze oproti konkurujícím tvrzením. Druhá je situace, kdy z dosavadních výsledků dokazování vyplyne potřeba doplnit tvrzení. Tato situace je poněkud složitější, protože zde se v průběhu řízení objeví zcela nové skutečnosti, které byly soudu představeny při provádění důkazu, ovšem v daný moment nejsou součástí tvrzení ani jedné ze stran. „*Soudce tu musí především vyhodnotit, zda jde o taková fakta, která mají význam pro právní posouzení věci a mají se tedy stát součástí tvrzení. Při kladné odpovědi použije – nebude-li bezprostředně následovat adekvátní iniciativa stran – postupu podle § 118a odst. 1 OSŘ.*“¹³⁴ L. Drápal a kol. uvádějí, že obvyklým způsobem, kterým soudy toto poučení poskytují, je mimo jiné tzv. dotazování, tedy například dotaz, který směřuje na žalovaného: „*Tvrdíte, že jste tu půjčku zaplatil nebo nezaplatil?*“¹³⁵ Takového poučení je obzvláště třeba využít vůči nezastoupeným účastníkům. Podobně postupuje soud i v § 118a odst. 2 OSŘ. Povinnost účastníka doplnit skutková tvrzení se nazývá povinností dotvrzovací. Pokud účastník danou povinnost nesplní (tj. na výzvu soudu nereaguje), povede to zpravidla k částečnému či úplnému neúspěchu účastníka ve věci. Cílem ustanovení § 118a odst. 1 OSŘ je tedy dostát obecně uznávanému požadavku obsahové souladnosti mezi tvrzeními stran a v řízení zjištěnými skutečnostmi tím, že „*řízení neskončí za stavu, při němž zjištěné relevantní skutečnosti přesáhnou skutkový rámec daný tvrzeními stran. Hrozí-li taková eventualita, má nastoupit poučovací povinnost soudu k doplnění tvrzení.*“¹³⁶

Ustanovení § 118a odst. 2 OSŘ zakotvuje povinnost soudu vyzvat účastníka řízení k doplnění vylíčení rozhodných skutečností v potřebném rozsahu za předpokladu, že předseda senátu má za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle

¹³³ DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 626 – 627.

¹³⁴ DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 627.

¹³⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 830.

¹³⁶ DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 627.

účastníkovu právního názoru (předseda senátu si vytvořil odlišnou hypotézu právního posouzení věci). Ve stávajícím procesním pojetí L. David chápe tuto poučovací povinnost jako prezentaci relevantních tvrzení, které budou soudu sloužit jako podklad pro jeho právní posouzení věci¹³⁷ a hlavní smysl úpravy poučení o odlišné právní kvalifikaci vidí v zamezení vydání takového rozhodnutí, které by s ohledem na právní posouzení věci nebylo stranami očekáváno – „*vědí-li účastníci, že soud zvažuje možnost rozhodnout podle jiného ustanovení než jimi dosud do sporu „vneseného“ (náhrada škody místo bezdůvodného obohacení), mohou reagovat na tuto alternativu novými skutkovými tvrzeními (a důkazními návrhy). Pokud by soud nerespektoval tuto nezbytnou vědomost, porušil by zásadu předvídatelnosti rozhodnutí.*“¹³⁸. Dojde-li tedy k tomu, že soud posoudí věc podle jiné právní normy než účastníci, má povinnost je na tuto skutečnost řádně a včas upozornit a postupovat podle § 118a odst. 2 OSŘ, aby nedošlo k překvapivému rozhodnutí. Nedodrží-li soud zásadu předvídatelnosti soudního rozhodnutí, je tím podle názoru Ústavního soudu (např. nález Ústavního soudu III. ÚS 618/2004 ze dne 3. 3. 2005) porušeno právo na spravedlivý proces.

Předseda senátu postupuje obdobně podle § 118a odst. 1 OSŘ, tedy poskytne účastníkovi poučení ohledně doplnění rozhodných skutečností a případných následků nesplnění této výzvy. K. Svoboda popisuje, jak soud může splnit danou poučovací povinnost v souladu se zákonem – nejprve předseda senátu účastníkům sdělí, jakým způsobem a z jakých důvodů by v daném okamžiku ve věci rozhodl, a svůj postup odůvodní (postačí odůvodnění o něco stručnější než v rozsudku). Poté mají strany příležitost k vyjádřením, k dalším skutkovým tvrzením a důkazním návrhům. Předběžný náhled soudu by měl předseda senátu stranám představit na samém počátku řízení (nejpozději však před zahájením prvního jednání ve věci v souladu s § 99 odst. 1 OSŘ) a ještě jednou těsně předtím, než ukončí dokazování¹³⁹.

Podstata povinností soudce při plnění poučovací povinnosti je popsána následovně: „*Soudcův jiný právní názor, než je účastníkův, je třeba účastníkům zpřístupnit v rovině povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, a to konkrétním poučením. Soudce je povinen*

¹³⁷ DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 629.

¹³⁸ DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 630.

¹³⁹ SVOBODA, Karel. Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita? *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 2, s. 48.

vysvětlit účastníku, že jej poučuje pro případ možné jiné právní kvalifikace, uvést právně významnou skutečnost, jejíž tvrzení předpokládá soudcem uvažovaná (zamýšlená) skutková podstata, a vyzvat účastníka, aby sdělil svou skutkovou verzi této právně významné skutečnosti a označil důkaz (jestliže se tak již nestalo) k jejímu prokázání.¹⁴⁰

Jak již bylo zmíněno, skutečnosti a důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2 OSŘ, patří do skupiny výjimek z koncentrace řízení podle § 118b odst. 1 OSŘ¹⁴¹. Nejvyšší soud upozorňuje na to, že pokud žalobce v průběhu řízení doplní na základě výzvy soudu podle § 118a odst. 2 OSŘ vylíčení rozhodujících skutečností, kterých je třeba z důvodu možného odlišného posouzení věci po právní stránce soudem, nejde toto hodnotit jako změnu žaloby¹⁴².

Kritický názor ohledně poučovací povinnosti podle § 118a odst. 2 OSŘ vyjádřil L. David, který upozorňuje na to, že toto poučení nebude moci, zejména ve složitých případech, splnit svůj účel, neboť nezastoupený účastník nebude schopen obsah ani následky poučení pochopit. Přiklání se k jinému procesnímu postupu než je poučovací povinnost, a sice k dotazovací povinnosti soudu k jednotlivým skutečnostem, které se objeví v řízení. Takovýto postup je podle názoru autora pro účastníky užitečnější než celistvé poučení praktikované podle § 118a odst. 2 OSŘ¹⁴³.

§ 118a odst. 3 OSŘ stanovuje hmotněprávní poučovací povinnost soudu v případě, že v průběhu jednání předseda senátu zjistí, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení. Předseda senátu je povinen vyzvat účastníka, aby takové důkazy bez zbytečného odkladu označil a poučit ho o případných následcích, pokud danou výzvu nesplní. Jak připomínají L. Drápal a kol., předseda senátu poučí účastníka o tom, že k prokázání určité skutečnosti je třeba označit důkazy

¹⁴⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 830.

¹⁴¹ Podle § 118b odst. 1 OSŘ mohou účastníci řízení uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání i později než do skončení přípravného jednání či prvního jednání ve věci, popřípadě do uplynutí dodatečné lhůty stanovené soudem.

¹⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 1310/2004.

¹⁴³ DAVID, Ludvík. Dokáže český soudce správně poučit účastníka při změně náhledu na právní kvalifikaci žaloby? *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č. 7, s. 349.

jen tehdy, pokud účastník takovou skutečnost vůbec tvrdí¹⁴⁴. Podle K. Svobody existují dva důvody, kvůli nimž dochází k nenaplnění povinnosti prokazovat a neunesení důkazního břemene¹⁴⁵. Prvním z důvodů je, že účastník řízení si není vědom toho, že důkazní břemeno zatěžuje právě jeho a že je na něm, aby určitou skutečnost rozhodující pro rozhodnutí ve věci samé náležitě prokázal. Druhým důvodem je situace, kdy účastník ví, že byl v daném případě zatížen důkazním břemenem, ale chybně předpokládá, že již povinnost prokazovat úspěšně splnil (může jít o situaci, kdy důkaz navržený účastníkem není dostatečně věrohodný a způsobilý tvrzení prokázat nebo může jít o případ, kdy na základě účastníkem navržených důkazů nebylo nic zjištěno). Soud musí v obou případech účastníky řízení o jejich chybném postupu poučit, ovšem musí tak učinit takovým způsobem, aniž by strany výslovně naváděl, jaké důkazy mají v dané situaci použít. Podle judikatury, která se vztahuje na § 5 OSŘ a nyní už i na § 118a OSŘ, „do poučovací povinnosti tedy nepatří návod, co by účastník měl nebo mohl v daném případě dělat, ale jen pomoc k tomu, aby mohl zákonem stanoveným způsobem dát najevo, co hodlá v řízení učinit“¹⁴⁶. Lze ovšem najít i jiné situace, kdy se uplatní poučení podle § 118a odst. 3 OSŘ – například účastník sice uvedl všechny rozhodné skutečnosti důležité pro rozhodnutí, nenavrl ovšem žádné důkazy k prokázání těch tvrzení, která jsou mezi účastníky sporná (je důkazně zcela nečinný)¹⁴⁷.

Do své práce zařazují i názor J. Jirsa, který z pohledu soudce hodnotí poučovací povinnost, která byla zakotvena novelou č. 30/2000 Sb., v praxi¹⁴⁸. Dle jeho názoru je poučovací povinnost velice podrobná a kasuistická a v mnoha ohledech chrání účastníka, který k procesu přistupuje nezodpovědně a mnohdy svým chováním způsobuje v řízení průtahy. V právní úpravě chybí daleko větší důraz na rozlišování mezi účastníky, kteří jsou zastoupeni advokátem a těmi, kteří zastoupeni nejsou, neboli mezi těmi, kteří jsou v procesu doprovázeni odborníkem poskytujícím kvalifikovanou

¹⁴⁴ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 829.

¹⁴⁵ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 312.

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu I. ÚS 63/96.

¹⁴⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 831.

¹⁴⁸ JIRSA, Jaromír. Poučovací povinnost soudu po novele a zásady civilního procesu. *Právo a podnikání*. 2005, roč. 14, č. 5, s. 20 – 25.

právní pomoc a těmi, kteří objektivně nejsou schopni svá práva účinně bránit a prosazovat. Novela v tomto směru účastníky rozlišuje pouze v § 118a odst. 4 OSŘ. „*Mělo by být daleko více na svobodné úvaze soudce, jak který účastník potřebuje poučit, soudce by měl mít možnost tomu účastníkovi, který to potřebuje a který není schopen se účinně brát o svá práva (objektivně vzato), poskytnout poučení v daleko větší míře a rozsahu, a naopak zcela odmítnout poučení tomu, kdo svého právního zástupce využívá k obstrukcím a zákon zneužívá k oddálení rozhodnutí.*“¹⁴⁹ Za nejspornější považuje J. Jirsa ustanovení §118a odst. 3, a to z toho důvodu, že nenechává na úvaze soudce, zda je vhodné poučení účastníkům poskytnout, obzvláště v situaci, kdy je soudce povinen poučit účastníka, který se chová nekorektně. Soud je tedy povinen upozornit účastníka, který se ocitne v důkazní nouzi, a to mnohdy v důsledku svého nedbalého a nezodpovědného přístupu, že neunáší své důkazní břemeno a dokonce jej poučit o případných následcích, pokud výzvu nesplní. Co více, takové poučení je soudce povinen poskytnout i účastníkovi, který je zastoupen advokátem. „*Podle novely v současném znění je však přenesena část odpovědnosti za výsledek sporu na soudce, a to zejména na soudce nalézacího soudu. On nese riziko toho, že jeho rozhodnutí bude opakovaně rušeno odvolacím soudem, jenom proto, že nedostatečně poučil účastníka řízení, že se nechoval dostatečně ohleduplně ke sporným stranám.*“¹⁵⁰

V souvislosti s ustanovením § 118a odst. 1 OSŘ uvádí, že „*nemělo by být jeho zákonnou povinností (soudce – pozn. aut.) „vyzvat účastníka, aby svá tvrzení doplnil,“ ale aktivita by měla být zásadně na sporné straně. Bylo by přitom na ní, aby předložila argumenty, které by soudce přesvědčily, že je třeba jednání zcela výjimečně odročit a porušit zásadu rozhodnutí při jediném nařízeném jednání.*“¹⁵¹.

3.3 PORUŠENÍ POVINNOSTI SOUDU SPOČÍVAJÍCÍ V NEDOSTATEČNÉM POUČENÍ

V této kapitole jsou rozebrány některé případy, kdy soud poruší svou povinnost spočívající v poskytnutí náležitého poučení, a zároveň jsou popsány následky, které

¹⁴⁹ JIRSA, Jaromír. Poučovací povinnost soudu po novele a zásady civilního procesu. *Právo a podnikání*. 2005, roč. 14, č. 5, s. 21.

¹⁵⁰ JIRSA, Jaromír. Poučovací povinnost soudu po novele a zásady civilního procesu. *Právo a podnikání*. 2005, roč. 14, č. 5, s. 24.

¹⁵¹ JIRSA, Jaromír. Poučovací povinnost soudu po novele a zásady civilního procesu. *Právo a podnikání*. 2005, roč. 14, č. 5, s. 23.

z tohoto porušení pramení. Popsány budou případy porušení poučovací povinnosti soudu podle § 114c odst. 5 OSŘ (soud je povinen účastníky poučit ohledně koncentrace řízení k okamžiku skončení přípravného jednání, resp. k okamžiku uplynutí lhůty, která byla soudem dodatečně stanovena), podle § 119a odst. 1 OSŘ¹⁵² a konečně i případ porušení poučovací povinnosti soudu při jednání podle § 118a OSŘ¹⁵³.

3.3.1 PŘÍPAD PORUŠENÍ POUČOVACÍ POVINNOSTI PODLE § 114C OSŘ

V § 114c odst. 5 OSŘ je zakotvena povinnost předsedy senátu před skončením přípravného jednání (s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ) přítomné účastníky poučit o tom, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popřípadě po uplynutí lhůty dodatečně poskytnuté soudem podle § 114c odst. 4 OSŘ, může být přihlédnuto jen za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 OSŘ (tedy v případě výjimek z koncentrace řízení). Nesplní-li předseda senátu danou povinnost a účastníci po skončení přípravného jednání či dodatečné lhůty, ačkoliv řízení již bylo zkoncentrováno, dále uvádějí rozhodné skutečnosti a navrhují důkazy, bude se jednat o případ uvedený v § 118b odst. 3 OSŘ. Podle tohoto ustanovení účastníci nejsou omezeni v uvádění rozhodných skutečností o věci samé a označování důkazů k jejich prokázání až do doby vyhlášení rozhodnutí. Jde o ze zákona formulovanou výjimku z koncentrace řízení. Soud musí tuto výjimku respektovat a je tudíž povinen přihlédnout ke všem takto tvrzeným skutečnostem a navrženým důkazům. Jestliže by soud tuto výjimku nerespektoval, účastník se může bránit tím, že podá odvolání podle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ (soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b OSŘ nebo § 175 odst. 4 části první věty za středníkem OSŘ).

K. Hamuláková popisuje ještě případ, kdy účastníci, ač nepoučení o zákonné koncentraci podle § 114c odst. 5 OSŘ, neuváděli nové skutečnosti a nenavrhovali nové

¹⁵² § 119a odst. 1 OSŘ – soud je povinen přítomné účastníky poučit ohledně koncentrace řízení k okamžiku vyhlášení rozhodnutí.

¹⁵³ § 118a – soud je povinen poučit účastníky hmotněprávní (podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ), ale též o jiných procesních právech a povinnostech.

důkazy po skončení přípravného jednání, popř. dodatečné lhůty¹⁵⁴. Zde je důležité, zda jim předseda senátu poskytl náležité poučení podle § 119a odst. 1 OSŘ. Pokud ano, je sice řízení stíženo procesní vadou, ovšem nikoliv takovou, která by podle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jestliže soud v daném případě pochybil nejen v tom, že neposkytl potřebné poučení podle § 114c odst. 5 OSŘ, ale ani podle § 119a odst. 1 OSŘ, jsou účastníci oprávněni podat odvolání podle § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ (což je odůvodněno tím, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny) ve spojení s § 205a odst. 1 písm. e) OSŘ (skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem tehdy, jestliže odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1 OSŘ).

3.3.2 PŘÍPAD PORUŠENÍ POUČOVACÍ POVINNOSTI PODLE § 119A OSŘ

Podle § 119a odst. 1 OSŘ je předseda senátu před skončením jednání povinen (s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ) účastníky přítomné při jednání poučit, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí. Jestliže předseda senátu svou poučovací povinnost podle § 119a odst. 1 OSŘ nesplní, ovšem účastníci byli řádně a včas poučeni o koncentraci řízení podle ustanovení § 114c nebo § 118b OSŘ v rámci přípravného jednání či jednání ve věci, je účastník oprávněn podat odvolání podle § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ (odvolání je odůvodněno tím, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny) ve spojení s § 205a odst. 1 písm. e) OSŘ (odvolatel může uplatnit nové skutečnosti a důkazy proto, že nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1 OSŘ). K. Hamuláková uvádí, že pro takový případ lze uplatnit i odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ (důvodem pro odvolání je, že řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci)¹⁵⁵.

Pokud odvolací soud odvolání vyhoví a úspěšný odvolatel bude moci uvádět nové skutečnosti a důkazy, je nutno zmínit, že v případě, že řízení bylo zkoncentrováno

¹⁵⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 124 – 125.

¹⁵⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 123.

podle § 114c odst. 4 OSŘ či podle § 118b odst. 1 OSŘ a účastníci o této skutečnosti byli řádně poučeni, nové skutečnosti a důkazy se budou moci týkat jen těch skutečností, které bylo možno uvádět i po zkoncentrování řízení (tj. výjimky z koncentrace řízení podle § 118b odst. 1 OSŘ)¹⁵⁶.

3.3.3 PŘÍPAD PORUŠENÍ POUČOVACÍ POVINNOSTI PODLE § 118A OSŘ

Ustanovení § 118a OSŘ zakotvuje poučovací povinnost soudu při jednání. Jde o poučovací povinnost ve své podstatě hmotněprávní (v § 118a odst. 1 až 3 OSŘ), ale v § 118a odst. 4 OSŘ je stanovena poučovací povinnost soudu poučit účastníky též o jiných jejich procesních právech a povinnostech. Nastane-li situace, že soud opomene účastníky hmotněprávní poučit, neboli nepoučí účastníky o potřebě doplnit skutková tvrzení a o povinnosti navrhnout důkazy k prokázání těchto tvrzení v rámci přípravného jednání či jednání ve věci samé a dojde ke koncentraci řízení, může dojít k situaci, že účastník daný spor prohraje v důsledku neunesení břemene tvrzení či důkazního břemene¹⁵⁷. Neúspěšný účastník je oprávněn podat odvolání z důvodu uvedeného v ustanovení § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny, ve spojení s ustanovením § 205a odst. 1 písm. d) OSŘ, které uvádí, že v rámci odvolacího řízení lze uplatnit ty skutečnosti a důkazy, kterými má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti nebo důkazní povinnost, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ. Při takovém postupu je ovšem nutné aplikovat i ustanovení § 213b odst. 2 OSŘ, které definuje, v jakém případě je nesplnění poučovací povinnosti soudu prvního stupně podle § 118a odst. 1 až 3 vadou řízení. Porušení poučovací povinnosti je vadou řízení, jen jestliže potřeba uvést další tvrzení nebo důkazy vyplývá z odlišného právního názoru odvolacího soudu. Jak vysvětlují L. Drápal a kol., „*všude tam, kde soud prvního stupně porušil poučovací povinnost, ale není tu odlišný právní názor odvolacího soudu,*

¹⁵⁶ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 124.

¹⁵⁷ Je nutné připomenout, že skutečnosti nebo důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2 OSŘ, patří mezi výjimky z koncentrace řízení podle § 118b odst. 1 OSŘ.

*nejde o vadu řízení z toho pohledu, že by mohla být důvodem pro zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně.*¹⁵⁸

¹⁵⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 844.

4 DOKAZOVÁNÍ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ

4.1 ODVOLACÍ ŘÍZENÍ – OBECNÁ CHARAKTERISTIKA, PRINCIP NEÚPLNÉ

APELACE

Rozhodnutí soudu může trpět vadami ve skutkovém zjištění, vadami právními nebo vadami majícími původ v nesprávném postupu soudu. Ovšem i v případě, že soudní rozhodnutí žádnou vadou netrpí, může být některý z účastníků subjektivně přesvědčen o opaku a požadovat po soudu nápravu. Pro tyto situace zákon umožňuje přezkoumání správnosti rozhodnutí soudu.

Odvolací řízení je podle platné právní úpravy vybudováno na zásadách apelačního opravného systému, kde je možné napadené rozhodnutí přezkoumat jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. Výsledkem daného postupu je potvrzení (pokud je rozhodnutí po skutkové i právní stránce bezvadné), změna (pokud soud může po doplnění nebo zopakování dokazování ve věci rozhodnout) nebo zrušení napadeného rozhodnutí (pokud je nutné provést další dokazování nebo jiné procesní úkony). Ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 OSŘ, při přezkoumání rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání a nemeritorních usnesení soudu prvního stupně, ve věcech výkonu rozhodnutí, v exekučních věcech prováděných podle zákona č. 120/2001 Sb. (exekuční řád) a ve věcech insolvenčního řízení podle zákona č. 182/2006 Sb. (insolvenční zákon) se uplatňuje úplná apelace. „Spory“ (tj. věci neuvedené v § 120 odst. 2 OSŘ), s výjimkou rozsudků pro uznání, rozsudků pro zmeškání a nemeritorních usnesení soudu prvního stupně, věci projednávané a rozhodované podle části páté OSŘ jsou ovládnuty systémem neúplné apelace. V systému neúplné apelace není možné v odvolacím řízení uplatňovat nové skutečnosti a důkazy (tedy takové, které nebyly uplatněny v rámci řízení před soudem prvního stupně), v systému apelace úplné to naopak možné je. Ovšem jak připomínají L. Drápal a kol., žádný ze systému apelace se nevyskytuje v čisté podobě a je tedy běžné, že i při neúplné apelaci jsou dovoleny případy, kdy je možné nové skutečnosti nebo důkazy uplatnit¹⁵⁹. V této práci se zaměřuji na odvolací řízení ve věcech sporného řízení.

¹⁵⁹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1583.

V tomto typu odvolacího řízení mohou být nové skutečnosti a důkazy uplatněny jen v případech, ve kterých to zákon připouští (v § 205a odst. 1 OSŘ).

Odvolání je v naší právní úpravě jediný řádný opravný prostředek, kterým lze napadnout rozhodnutí okresního nebo krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni, pokud to zákon nevylučuje, je tedy vybudováno na principu univerzality. Zákon výslovně stanoví, z jakých důvodů je možné odvolání podat. Jde o odvolací důvody, které zákon taxativně stanovuje v § 205 odst. 2 OSŘ a které platí jen pro podání odvolání proti rozsudku nebo usnesení, kterým soud prvního stupně rozhoduje ve věci samé. Odvolání musí obsahovat odvolací důvod, ve kterém odvolatel uvede, v čem spatřuje nesprávnost napadeného rozhodnutí (ať jde o vady ve skutkových zjištěních nebo vady právní) nebo nesprávnost postupu soudu prvního stupně, který rozhodnutí předcházel. Odvolacím důvodem podle § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ je skutečnost, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které dosud nebyly uplatněny a které by mohly prokázat, že skutkový stav je jiný, než ten, který byl zjištěn soudem prvního stupně. O jaké „další skutečnosti a jiné důkazy“ se jedná, se pokusím přiblížit v následující části své práce.

4.2 PŘÍPUSTNOST TZV. NOVÝCH SKUTEČNOSTÍ A DŮKAZŮ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ

Jak jsem již zmínila, podle § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ lze odvolání odůvodnit tím, že existují další skutečnosti nebo jiné důkazy, které dosud nebyly uplatněny a které jsou způsobilé změnit skutkový stav zjištěný soudem prvního stupně. Ustanovení § 205a OSŘ upravuje, za jakých podmínek lze tyto „nové skutečnosti a důkazy“ uplatnit. Z daného ustanovení tedy vyplývá, že obecně platí (což koresponduje se systémem neúplné apelace) zákaz uvádění nových skutečností nebo důkazů s výjimkami definovanými v § 205a odst. 1 OSŘ. Kritériem, zda jsou uplatněné skutečnosti nové, je hledisko, zda byly některým účastníkem řízení uvedeny v řízení před soudem prvního stupně (z vlastní iniciativy nebo po poučení soudem) nebo zda v průběhu tohoto řízení jinak vyšly najevo (například při dokazování)¹⁶⁰. Pokud uvedeny nebyly a v průběhu řízení ani jinak nevyšly najevo, lze tyto skutečnosti

¹⁶⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1639.

a důkazy hodnotit jako nové a jsou způsobilé být odvolacím důvodem. Jak uvádí L. Drápal a kol., při posuzování novosti skutečností v odvolacím řízení není podstatné, že ke skutečnostem, které uvedl účastník v řízení před soudem prvního stupně, nemohlo být přihlédnuto, protože byly uplatněny v rozporu se zásadou koncentrace řízení (uvedené pravidlo platí i pro důkazy). Tedy skutečnosti nemohou být nové, i když k nim soud nepřihlédl z důvodu koncentrace řízení. Naopak skutečnosti, které účastník v řízení před soudem prvního stupně zmínil, ovšem jen okrajově a v „hrubých rysech“, a v odvolání je uplatňuje opět, ovšem v širším rozsahu, přičemž na nich zakládá své odvolání, jsou považovány za nové, jen jestliže jimi není dotčen skutkový základ věci¹⁶¹.

Důkazy, které mají být nové v řízení před odvolacím soudem, nesměly být navrženy žádným z účastníků v řízení před soudem prvního stupně a ani provedeny soudem prvního stupně. Pokud byl určitý důkaz před soudem prvního stupně označen nebo pokud soud provedl určitý důkaz, který sice nebyl účastníky navržen, ale jeho provedení bylo nezbytné ke zjištění skutkového stavu a vyplýval z obsahu spisu, o nový důkaz jít nemůže¹⁶². O nový důkaz nejde ani tehdy, jestliže účastník v řízení před soudem prvního stupně navrhl provedení určitého důkazu, soud prvního stupně ovšem tento důkaz, který byl potřebný ke zjištění skutkového stavu věci, neprovedl, a to proto, že účastník později soudu sdělil, že na svém návrhu na provedení důkazu „netrvá“, nebo mu dal jinak najevo svůj názor, že důkaz nemá být proveden¹⁶³.

Jednotlivé podmínky, na základě kterých zákon připouští uplatnění nových skutečností a důkazů, jsou následující. Podle § 205a odst. 1 písm. a) OSŘ jsou skutečnosti a důkazy odvolacím důvodem tehdy, pokud se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přisedícího) nebo obsazení soudu. Podle § 103 OSŘ soud kdykoli za řízení přihlíží k tomu, zda jsou splněny podmínky řízení. Pokud zjistí, že podmínky řízení splněny nejsou a takový nedostatek podmínek řízení nelze odstranit, soud řízení zastaví. Proto, aby se tyto případné nedostatky odhalily co nejdříve (což platí i pro věcnou příslušnost soudu, vyloučení soudce, popř.

¹⁶¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1639.

¹⁶² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1639.

¹⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 426/2002.

přisedícího nebo obsazení soudu), zákon umožňuje uvádět nové skutečnosti a důkazy, které se tohoto týkají.

Druhou kategorií jsou podle § 205a odst. 1 písm. b) OSŘ takové skutečnosti a důkazy, kterými má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. A. Winterová zmiňuje, že podmínky, kdy mohou být uplatněny nové skutečnosti a důkazy podle § 205a odst. 1 písm. a) a b) OSŘ „*spojuje zájem na tom, aby se již cestou odvolání vyjasnila pochybnost o správnosti rozhodnutí soudu 1. instance, které odůvodňují vady označované jako vady zmatečnosti (nedostatek procesních podmínek) nebo jiné závažné vady. V uvedených případech proto ustupuje princip zákazu novot zájmu na přezkoumání správnosti rozhodnutí soudu 1. instance.*“¹⁶⁴

Nové skutečnosti a důkazy lze uvádět i tehdy, má-li jimi být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně (podle § 205a odst. 1 písm. c) OSŘ). Účastníci tak mají možnost zpochybnit hodnocení důkazních prostředků soudem z hlediska jejich věrohodnosti, a tím zpochybnit správnost rozhodnutí soudu prvního stupně. Co se rozumí pod pojmem zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků, vysvětluje L. Drápal a kol. V první řadě jde o „*tvrzení a pomoci důkazů prokázání takových skutečností, které vyvrací závěry soudu prvního stupně o tom, že určitý důkazní prostředek je nevěrohodný (a že proto z něj nelze při zjišťování skutkového stavu věci vycházet) nebo že je věrohodný (a že tedy je třeba na něm vybudovat zjištění skutkového stavu), popřípadě které vedou k závěru, že důkazní prostředek měl být správně z hlediska své věrohodnosti hodnocen soudem prvního stupně jinak*“¹⁶⁵.

Podle § 205a odst. 1 písm. d) OSŘ účastníci mohou uvádět nové skutečnosti a důkazy, má-li jimi být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti nebo důkazní povinnost, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ. Jak vyplývá z tohoto ustanovení, aby účastník mohl v souladu se zákonem uplatnit v odvolacím řízení nové skutečnosti a důkazy,

¹⁶⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 435.

¹⁶⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1641.

musí být současně splněno několik podmínek: soud prvního stupně neposkytl při jednání odvolateli hmotněprávní poučení podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ v rámci přípravného jednání nebo prvního jednání ve věci v době, kdy toho bylo zapotřebí, a odvolatel v důsledku toho (a to pouze toho) pro neunesení břemene tvrzení nebo důkazního břemene neměl ve věci úspěch a věc byla rozhodnuta v jeho neprospěch. Za těchto podmínek má odvolatel možnost svá tvrzení a důkazní návrhy doplnit v odvolacím řízení.

Ustanovení § 205a odst. 1 písm. e) OSŘ připouští uplatňování nových skutečností nebo důkazů, jestliže odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1 OSŘ (jde o poučovací povinnost soudu prvního stupně o koncentraci řízení k okamžiku vyhlášení rozhodnutí). Pokud soud tuto svou povinnost opomenul, je odvolatel oprávněn v odvolání uplatnit nové skutečnosti a důkazy bez jakéhokoliv omezení – „*uplatnění výjimky podle § 205a odst. 1 písm. e) má za následek, že celé odvolací řízení se bude řídit pravidly úplné apelace, tedy že omezení možnosti uvést nové skutečnosti a nové důkazy se při podání odvolání vůbec neuplatní*“¹⁶⁶. Z judikatury uvádím případ, kdy se tento odvolací důvod neuplatní: „*Odvolatel, který nebyl poučen podle § 119a OSŘ, protože se k jednání bez omluvy nedostavil (§ 101 OSŘ), nemůže v odvolacím řízení uplatňovat nové skutečnosti a důkazy ve smyslu § 205a odst. 1 písm. d) (v současné právní úpravě ve smyslu § 205a odst. 1 písm. e) OSŘ – pozn. aut.)*.“¹⁶⁷

Poslední výjimkou ze zákazu uplatňování nových skutečností nebo důkazů je ustanovení § 205a odst. 1 písm. f) OSŘ, které umožňuje odvolateli uvádět takové skutečnosti nebo důkazy, které nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně. Jde o skutečnosti nebo důkazy, které v době vyhlášení (vydání) rozhodnutí neexistovaly, nemohly být tedy v řízení před soudem prvního stupně uplatněny a nemohly mít jakýkoli vliv na rozhodnutí soudu. I když jsou dané skutečnosti nebo důkazy důvodem pro podání žaloby na obnovu řízení, zákon jejich uplatnění dovoluje i v rámci řízení odvolacího a to z důvodu, aby je účastník nemusel uplatnit až v žalobě na obnovu řízení, tedy až po nabytí právní moci daného

¹⁶⁶ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1643.

¹⁶⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 11 Cmo 294/2001 ze dne 9. 1. 2002.

rozhodnutí¹⁶⁸. Pokud jde o skutečnosti a důkazy, o kterých se účastník dozvěděl až po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně, ale které ovšem nastaly (vznikly) již před vyhlášením (vydáním) rozhodnutí soudu prvního stupně, nemohou být tyto odvolacím důvodem podle § 205a odst. 1 písm. f), ale jde o důvod pro podání žaloby na obnovu řízení¹⁶⁹.

V neposlední řadě je nutné zmínit ještě jednu podmínku, která se vztahuje k uvádění nových skutečností nebo důkazů a která je vyjádřena v § 212a odst. 3 OSŘ. Zákon stanoví, že k novým skutečnostem nebo důkazům smí odvolací soud přihlídnout (za podmínek stanovených § 205a odst. 1 a § 211a OSŘ¹⁷⁰) jen tehdy, když byly účastníky uplatněny, a to bez ohledu na to, zda k tomu došlo v odvolání, ve vyjádření k odvolání nebo jinak v rámci odvolacího řízení. Tímto ustanovením zákon poskytuje účastníkům řízení ochranu před tzv. překvapivými rozhodnutími odvolacího soudu, k nimž dochází tehdy, jestliže „*odvolací soud založí své rozhodnutí na skutečnostech, které účastníkům nebo některým z nich nebyly známy, nebo o nichž sice věděli, ale nepovažovali je (podle dosavadních výsledků řízení) za rozhodné pro právní nebo skutkové posouzení věci*“¹⁷¹. K. Svoboda v této souvislosti upozorňuje na rozpor v právní úpravě mezi ustanovením § 212a odst. 3 OSŘ (ze kterého jasně vyplývá, že odvolací soud nové skutečnosti nebo důkazy sám od sebe, tedy aniž by byly uplatněny účastníky řízení, vnášet nemůže) a ustanovením § 213a odst. 1 OSŘ (které odvolacímu soudu dovoluje provést jiné než účastníky navržené důkazy), který je projevem nekoncepčnosti zákonodárce při stanovování základních pravidel prokazování v odvolacím řízení. On sám se přiklání k tomu, aby byl tento rozpor řešen tím způsobem, že „*odvolací soudy by (s výjimkou „nesporů“)* měly svoji skutkovou a důkazní iniciativu omezit na minimum a vycházet jen z těch skutečností a důkazů, které byly do řízení vneseny účastníky“¹⁷².

¹⁶⁸ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1643.

¹⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 21 Cdo 818/2003.

¹⁷⁰ Ustanovení § 211a OSŘ vztahuje systém neúplné apelace na všechny účastníky řízení, to znamená, že nejen odvolatel, ale i ostatní účastníci řízení mohou namítat nové skutečnosti a důkazy pouze v souladu s ustanovením § 205a odst. 1 OSŘ.

¹⁷¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1704.

¹⁷² SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 193.

4.3 ROZSAH DOPLNĚNÍ A OPAKOVÁNÍ DOKAZOVÁNÍ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ

Podle § 211 OSŘ se na odvolací řízení (včetně dokazování) vztahují přiměřeně ustanovení týkající se řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného. Některé instituty jsou z povahy věci pro odvolací řízení vyloučeny, proto jde o přiměřené použití ustanovení upravujících řízení před soudem prvního stupně.

V odvolacím řízení soud může konat dokazování (v některých případech je dokonce povinen) a zákon rozlišuje mezi opakováním a doplněním dokazování. Cílem přitom je, „aby odvolací soudy plnily roli soudů apelačních a aby se omezilo jejich kasační rozhodování (§ 213a)“¹⁷³. Podle R. Waltra se novela občanského soudního řádu č. 59/2005 snaží dosáhnout snížení počtu kasačních rozhodnutí odvolacího soudu, a to rozšířením možnosti dokazování před odvolacím soudem a také omezením možnosti odvolacího soudu rušit rozhodnutí soudu prvního stupně a vracet mu věc k dalšímu řízení¹⁷⁴.

Při dokazování není odvolací soud vázán skutkovým stavem tak, jak jej zjistil soud prvního stupně (§ 213 odst. 1 OSŘ), a může tedy v rámci odvolacího řízení dospět k odlišným skutkovým zjištěním a v rámci svého rozhodování vycházet z odlišných právních závěrů. Z judikatury uvádím rozhodnutí Nejvyššího soudu ohledně vázanosti skutkovým stavem: „Zásada vyjádřená v ustanovení § 213 odst. 1 OSŘ neznamena - zejména s přihlédnutím k zásadě přítomnosti a ústnosti -, že by se odvolací soud mohl bez dalšího odchýlit od skutkových zjištění, která soud prvního stupně čerpal z výpovědi svědků. Pokud se odvolací soud chce odchýlit od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně na základě v řízení provedených důkazů výpověďmi svědků, je nutné, aby takové důkazy sám opakoval, případně doplnil dokazování.“¹⁷⁵

Podle ustanovení § 213 odst. 5 OSŘ při zjišťování skutkového stavu nesmí odvolací soud přihlédnout ke skutečnostem nebo důkazům, které byly účastníky řízení (nejen odvolatelem, ale i ostatními účastníky řízení podle § 211a OSŘ) uplatněny v rozporu s podmínkami, za kterých je možné uvádět nové skutečnosti nebo důkazy v odvolacím řízení (§ 205a OSŘ). K tomu opět jeden příklad z judikatury – „Vyplyne-li

¹⁷³ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 445.

¹⁷⁴ WALTR, Robert. *Nová úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu. Právní zpravodaj*. 2005, roč. 6, č. 2, s. 3.

¹⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1546/99.

*ve sporném řízení potřeba provedení nenavrženého důkazu z tvrzení, které účastník uplatňuje v odvolacím řízení v rozporu s ustanovením § 205a odst. 1 OSŘ, nesmí odvolací soud takový důkaz (ani z vlastní iniciativy) provést, a to bez ohledu na to, zda má být tímto novým důkazem prokázána skutečnost, jež by mohla způsobit absolutní neplatnost právního úkonu.*¹⁷⁶

L. Mikulcová je ovšem takového názoru, že pokud by šlo o skutečnost, která je například příčinou absolutní neplatnosti smlouvy, ke které je soud povinen přihlédnout z úřední povinnosti (což by pro tento případ soud prvního stupně ilustrativně neučinil), a z důkazů provedených před soudem prvního stupně tato skutečnost plyne, nejednalo by se o skutečnost novou a na tuto skutečnost by se nevztahovala povinnost účastníka ji u odvolacího soudu uplatnit, aby k ní odvolací soud mohl přihlédnout (jde o postup v případě, že odvolatel by ve svém kvalifikovaném odvolání¹⁷⁷ poukázal na skutečnost, kterou měl a mohl vzít v úvahu soud prvního stupně a která způsobuje absolutní neplatnost; postup, kdy odvolatel podá kvalifikované odvolání, tentokrát ale bez uvedení takové skutečnosti, bude stejný, což vyplývá z § 212a odst. 1 OSŘ¹⁷⁸). Problém by ovšem nastal tehdy, pokud by se jednalo o skutečnost, která sice způsobuje absolutní neplatnost, ale neplyne z provedených důkazů (jak uvádí autorka, jde např. o prokázání, že účastník neuzavřel smlouvu svobodně). Jestliže odvolatel tuto skutečnost uplatní až ve svém odvolání, jednalo by se opravdu o skutečnost novou ve smyslu ustanovení § 205a odst. 1 OSŘ a v daném případě uplatněnou v rozporu s § 205a OSŘ. Odvolacímu soudu nezbude než respektovat ustanovení § 213 odst. 5 OSŘ a k takovým skutečnostem nepřihlédnout¹⁷⁹.

Odvolací soud zjišťuje skutkový stav tím, že provádí důkazy, které již provedl soud v řízení v prvním stupni (zde dochází k opakování dokazování), nebo může provést důkazy, které sice byly v řízení před soudem prvního stupně označeny, ale dosud nebyly provedeny (ač to bylo možné s ohledem na zásadu koncentrace řízení) či může provést důkazy, které byly označeny až v odvolacím řízení v souladu s § 213 odst.

¹⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 4841/2007.

¹⁷⁷ Tj. takové odvolání s uvedením odvolacího důvodu.

¹⁷⁸ Z § 212a odst. 1 OSŘ vyplývá, že pokud není stanoveno jinak, rozhodnutí soudu prvního stupně lze přezkoumat i z důvodů, které nebyly v odvolání uplatněny.

¹⁷⁹ MIKULCOVÁ, Lenka. Neúplná apelace podle občanského soudního řádu ve světle občanského práva hmotného. *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č.5, s. 243 – 245.

5 OSŘ (v tomto případě jde o doplnění dokazování). Tím odvolací soud navazuje na výsledky řízení soudu prvního stupně a prověřuje, zda skutková zjištění a závěry, které učinil soud prvního stupně, jsou správná, a dochází k vlastním skutkovým zjištěním a závěrům, jestliže ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně vyplývá, že takový skutkový stav nemůže obstát¹⁸⁰.

Co se týká opakování dokazování odvolacím soudem, odvolací soud může zopakovat dokazování, na jehož základě soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci. Důkazy dosud provedené soudem prvního stupně je ovšem povinen zopakovat vždy tehdy, má-li za to, že je možné z takových důkazů dospět k jinému skutkovému zjištění, než k jakému došel soud prvního stupně. Výčet situací, při kterých se odvolací soud uchýlí k opakování důkazů, podává L. Drápal a kol.: *„Odvolací soud zopakuje důkazy již provedené před soudem prvního stupně zejména tehdy, jestliže při jejich provedení před soudem prvního stupně došlo nebo mohlo dojít k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jestliže jejich prostřednictvím nebylo zjištěno vše, co podle námitek účastníků nebo podle názoru odvolacího soudu jimi (podle obsahu spisu) mohlo být objasněno, jestliže se účastníci domáhají, aby provedené důkazy byly vyhodnoceny jinak, než to učinil soud prvního stupně, nebo jestliže by provedené důkazy měly být podle názoru odvolacího soudu hodnoceny odlišně, než se stalo za řízení před soudem prvního stupně.“*¹⁸¹

V již zmíněném případě, kdy odvolací soud dojde k závěru, že z důkazů provedených soudem prvního stupně lze dospět k jinému skutkovému zjištění, je podle judikatury Ústavního soudu s ohledem na zásadu ústnosti a přímosti *„zásadně nepřípustné, aby odvolací soud, jestliže se chce odchýlit od hodnocení důkazů soudem prvního stupně, tyto důkazy hodnotil jinak, aniž by je sám opakoval.“*¹⁸²

V ustanovení § 213 odst. 3 OSŘ je upraven postup odvolacího soudu v případě, že existují důkazy, které byly provedeny v řízení před soudem prvního stupně a z nichž soud prvního stupně žádná skutková zjištění nevyvodil. K těmto provedeným důkazům

¹⁸⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1714.

¹⁸¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1714.

¹⁸² Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 57/04.

odvolací soud nesmí bez dalšího přihlídnout, ledaže by je zopakoval. Teprve pokud odvolací soud tyto důkazy znovu provede, mohou pro něj být zdrojem jeho skutkových zjištění.

Případem, kdy je stanovena povinnost zopakovat některé důkazy, je situace, kdy soud prvního stupně při prokazování určité skutečnosti provede několik důkazů, z nichž k některým vůbec nepřihlédne (ačkoliv mohly odůvodňovat jiný závěr) a z některých naopak vychází ve svých skutkových zjištěních a závěrech. Tyto „opomenuté“ důkazy je odvolací soud povinen zopakovat (odvolací soud tyto důkazy provede a může na nich založit své rozhodnutí ve věci samé, ovšem není ani v rozporu se zákonem, pokud za účelem provedení těchto důkazů rozhodnutí soudu prvního stupně zruší a vrátí mu věc k dalšímu řízení¹⁸³).

Z ustanovení § 213a odst. 1 OSŘ vyplývá, že jestliže odvolací soud opakuje dokazování podle § 213 odst. 2 a 3 OSŘ, je takové dokazování povinen provést sám, tj. nikoliv prostřednictvím soudu prvního stupně nebo soudu dožádaného, neboť „jinak by nemohl být naplněn účel sledovaný opakováním dokazování, tedy aby si odvolací soud na základě vlastních poznatků zjednal podklad pro hodnocení, případně rovnocenný podklad pro odlišné hodnocení zopakovaných důkazů“¹⁸⁴.

Zákon doplnění dokazování upravuje v ustanovení § 213 odst. 4 OSŘ. Odvolací soud podle tohoto ustanovení doplní dokazování o důkazy, které byly účastníky navrženy v řízení před soudem prvního stupně (v souladu se zásadou koncentrace) nebo které byly navrženy před odvolacím soudem (v souladu s § 213 odst. 5), ale které dosud nebyly provedeny, ukazuje-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci (podle L. Drápala a kol. lze v systému neúplné apelace provést v odvolacím řízení jen takové důkazy, které vyplynuly z obsahu spisu v řízení před soudem prvního stupně ještě dříve, než nastala koncentrace řízení nebo je-li dána některá z výjimek koncentrace řízení¹⁸⁵). Takové doplnění dokazování se nicméně neuplatní tehdy (a odvolací soud není povinen provést navržené důkazy), jestliže má být provedeno rozsáhlé doplnění

¹⁸³ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1715.

¹⁸⁴ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1716.

¹⁸⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1717.

dokazování a ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo jen zcela nedostatečné dokazování. Obě podmínky musí být splněny kumulativně. Odvolací soud tedy při posuzování, zda doplní dokazování sám, přihlíží nejen k množství důkazů navržených účastníky potřebných ke zjištění skutkového stavu věci, ale také k rozsahu dokazování, které provedl soud prvního stupně.

Slovní spojení „rozsáhlé doplnění dokazování“ v ustanovení § 213 odst. 4 OSŘ je chápáno různými autory různým způsobem. L. Drápal a kol. tento pojem vysvětlují následovně: *„rozsáhlost doplnění dokazování nevyjadřuje počet (množství) důkazů, které by měly být za odvolacího řízení provedeny, ale vždy rozsah pro posouzení věci významných skutečností, ohledně kterých je třeba za odvolacího řízení doplnit dokazování“*¹⁸⁶. K. Svoboda se domnívá, že spojení „rozsáhlé doplnění dokazování“ je třeba vykládat podle jeho gramatického významu a dané ustanovení *„omezuje odvolací soud jen co do rozsahu (co do množství provedených důkazů), v němž může odvolání provést. Neobsahuje žádný „kvalitativní aspekt“ – nelimituje odvolací soud v tom, jakým skutkovým závěrům ve srovnání se soudem prvního stupně dospěje.“*¹⁸⁷ R. Malenovský¹⁸⁸ dovozuje, že výraz „rozsáhlé doplnění dokazování“ trpí značnou vágností a lze ho vykládat dvě možnými způsoby – buď se může jednat o kvantitativní aspekt dokazování (tj. počet či množství důkazů) nebo o aspekt kvalitativní (tj. významnost skutečnosti, která má být prokázána). Ovšem ze smyslu a účelu daného ustanovení dochází k závěru, že „rozsáhlým doplněním dokazování“ je míněno *„takové dokazování, které má vést k prokázání skutečnosti, která může být – tedy rovina potenciality – zásadní, tedy je způsobilá rozhodujícím způsobem ovlivnit celkové posouzení věci (myšleno nikoli úzce ve smyslu pouhého rozhodovacího závěru, ale souhrnného náhledu na věc, tzn. včetně důvodů přijetí rozhodovacího závěru); jinými slovy jde o takovou skutečnost, která by na celkové posouzení věci měla mít zásadní vliv“*¹⁸⁹. „Zcela nedostatečným dokazováním“ uvedeném v § 213 odst. 4 OSŘ se pak

¹⁸⁶ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1716.

¹⁸⁷ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 186 – 187.

¹⁸⁸ MALENOVSKÝ, Radek. K jedné zásadní otázce doplnění dokazování v řízení před odvolacím soudem dle občanského soudního řádu. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 3, s. 18.

¹⁸⁹ MALENOVSKÝ, Radek. K jedné zásadní otázce doplnění dokazování v řízení před odvolacím soudem dle občanského soudního řádu. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 3, s. 20.

rozumí „stav, kdy soud prvního stupně sice některé důkazy provedl, avšak šlo o důkazy zjevně nezpůsobilé objasnit skutečnosti pro rozhodnutí nebo řízení významné“¹⁹⁰.

I zde má odvolací soud, jestliže podle § 213 odst. 4 OSŘ není povinen doplnit dokazování, možnost zvážit, zda dosud neprovedené důkazy navržené účastníky provede sám nebo prostřednictvím soudu prvního stupně (za tím účelem rozhodnutí soudu prvního stupně zruší a věc vrátí k dalšímu řízení ve věci) nebo prostřednictvím dožádaného soudu (§ 213a odst. 2 OSŘ). Naopak v případě, že se odvolací soud rozhodne provést jiné než účastníky navržené důkazy, dokazování je povinen provést vždy sám podle § 213a odst. 1 OSŘ.

¹⁹⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1716.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na popis a analýzu určité skupiny témat, která jsem si pro tuto příležitost zvolila, a jejichž spojení by nemělo vyznít jako náhodně poskládaný sled problémů, ale jako mozaika vzájemně pasujících částí. Linií, která se objevuje v celé práci a která spojuje jednotlivé „díly“, tvoří téma základní dvojice pojmů povinnost tvrzení a povinnost důkazní a jí odpovídající břemeno tvrzení a břemeno důkazní a korespondující aktivita soudu.

V kapitole o koncentraci řízení je s těmito pojmy pracováno ve smyslu, kdy (do jakého nejzazšího momentu) mohou účastníci řízení uvádět rozhodné skutečnosti o věci samé a označovat důkazy k jejich prokázání. V současné době, po tzv. souhrnné novele občanského soudního řádu č. 7/2009, nastává daný okamžik podle § 114c a podle § 118b OSŘ již okamžikem skončení přípravného jednání, popřípadě uplynutím lhůty, která byla účastníkům dodatečně poskytnuta soudem, a v případě, že přípravné jednání nebylo nařízeno a provedeno a účastníkům nebyla poskytnuta dodatečná lhůta, skončením prvního jednání ve věci samé. Z tohoto lze dovodit, že koncentrace řízení citelně zasahuje do procesních práv a povinností účastníků řízení a významným způsobem je omezuje v možnosti plnit své povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní. Ovšem na druhou stranu není možno opomenout, že koncentrace řízení je institut sloužící ke zrychlení a zefektivnění soudního řízení, brání zbytečnému prodlužování sporů. Avšak oba tyto aspekty je třeba udržovat v rozumné míře, obzvláště v případě rychlosti řízení. Nebylo a zřejmě ani do budoucna by nemělo být cílem zákonodárce, aby výsledkem soudního řízení bylo rozhodnutí rychlé, avšak současně nesprávné a nespravedlivé. De lege ferenda je nutné vycházet z toho, že koncentrace nazvaná jako předběžná¹⁹¹, může v soudním řízení způsobit četná úskalí, neboť soudce má při svém rozhodování jen omezený souhrn skutečností a důkazů, ze kterých může vycházet, což se může odrazit v kvalitě soudních rozhodnutí. Není pochyb, že zavedení určitého skutkového a důkazního „stopstavu“ je pro postup a vývoj soudního řízení nezbytné, zároveň je ale užitečné jej pokud možno nastavit tak, aby k němu docházelo tehdy, kdy soudu jsou známa základní fakta, která pro své rozhodnutí potřebuje. Vzhledem k tomu, že v soudním řízení by mohlo docházet i k situacím, kdy je žádoucí koncentraci

¹⁹¹ Viz 2. strana 2. kapitoly této práce.

řízení prolomit, zákon pamatuje i na případy, kdy se uplatní výjimky z koncentrace řízení.

Jak bylo uvedeno v kapitole o koncentraci řízení, vedle koncentrace ke skončení přípravného jednání či ke skončení prvního jednání ve věci zákon i po zmíněné novele ponechal své místo koncentraci podle § 119a OSŘ, jejímž smyslem je stanovit nejzazší možný okamžik pro uvádění takových skutečností nebo důkazů, na které se, ať už pro to, že jde o výjimky z předchozích koncentrací nebo z důvodů jiných, koncentrace podle § 114c či podle § 118b OSŘ nevztahovala.

Situace, která souvisí s koncentrací řízení a která v současné právní úpravě není ošetřena, nastane tehdy, pokud některý s účastníků způsobuje v řízení průtahy. Je pochopitelné, že zákonodárce nepředpokládal, že by dané ustanovení bylo nezbytné a vůbec našlo své uplatnění v rámci právní úpravy, ve které ke koncentraci řízení dochází již skončením přípravného jednání, popřípadě prvního jednání ve věci. Zároveň je ale nepochopitelné, proč zákonodárce zrušil ustanovení upravující takový případ v předchozí právní úpravě (v právní úpravě před koncentrační novelou), a to bez náhrady (jednalo se o § 118c OSŘ). V tomto případě se ztotožňuji s názorem K. Svobody¹⁹² a domnívám se, že de lege ferenda by bylo jistě užitečné (i přesto, že aplikace takového ustanovení by byla marginální) mít v právní úpravě pojistku, která by obstrukčnímu chování účinným způsobem zabránila.

Nejen koncentrace řízení je institutem, který výrazným způsobem ovlivňuje procesní práva a povinnosti účastníků řízení. Dalším takovým institutem je kvalifikovaná výzva, jejímž cílem je přimět žalovaného k písemnému vyjádření pod sankcí vydání rozsudku pro uznání v jeho neprospěch. Judikatura i odborná veřejnost, jejichž úhly pohledu jsem se pokusila uvést ve své práci, usilují o vysvětlení neurčitých právních pojmů (jako např. vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu), jejichž splnění je podmínkou pro vydání kvalifikované výzvy.

U každého ze zmíněných institutů zákon trvá na povinnosti soudu v dostatečném časovém předstihu dotčené osoby informovat o případných nepříznivých dopadech. S tím lze jen souhlasit, neboť vždy je třeba (a to i z pohledu zákonodárce) brát v úvahu

¹⁹² SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 160.

skutečnost, že čím přísněji a v omezenějším rozsahu je účastníkům řízení umožněno plnit povinnosti spočívající v uvádění nových skutečností a důkazů důležitých pro rozhodnutí ve věci samé, tím propracovanější a ze stran soudců jistější by poučovací povinnost měla být (ať už o právech a povinnostech procesních nebo o právech a povinnostech v právu hmotném).

Poučovací povinnost soudů byla hlavním tématem 3. kapitoly této práce. Již bylo zmíněno, že význam této povinnosti je veliký, neboť jen správně poučený účastník řízení může správně a úplně a v souladu se zákonem hájit svá práva a plnit své povinnosti (včetně povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní). Má pozornost je věnována poučovací povinnosti o procesních právech a povinnostech, ale zároveň jsem se pokusila i o nástin povinnosti soudu poučit účastníky řízení o svém předběžném právním názoru na skutkový a důkazní stav věci, a tím účastníkům řízení poskytnout poučení de facto o hmotném právu. Hmotněprávní poučovací povinnost je jedním z těch institutů, které si v praxi prošly značným vývojem, na jehož počátku se objevila obava soudců, že při řádném hmotněprávním poučení může dojít až k porušení nestrannosti jako ústavně zakotvené zásady, a jehož momentální stav lze podle slov K. Svobody nazvat jako uspokojivý¹⁹³. J. Jirsa ovšem připomíná určitá úskalí platné právní úpravy hmotněprávní poučovací povinnosti, která v mnoha ohledech chrání účastníka, který k procesu přistupuje nezodpovědně a který svým chováním způsobuje v řízení průtahy. Jako možné řešení se nabízí alternativa, kdy by záleželo na rozhodnutí soudce, zda hmotněprávní poučení poskytne s ohledem na chování účastníka řízení. Pokud by účastník své povinnosti v rámci řízení neplnil řádným způsobem, soudce by takovému účastníkovi dané poučení odepřel.

V případě kapitoly pojednávající o dokazování v odvolacím řízení bylo téma uvádění skutečností významných pro rozhodnutí ve věci a důkazů k jejich prokázání zpracováno z pohledu toho, zda a za jakých podmínek je pro účastníky řízení přípustné uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení. Pro správnou aplikaci daných ustanovení je klíčové pochopení toho, co lze považovat za „nové“ skutečnosti a důkazy, a mou snahou bylo daný termín vysvětlit. Vedle skutečností a důkazů, které mohou uvádět účastníci odvolacího řízení, jsem svou pozornost zaměřila i na činnost soudu

¹⁹³ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 327.

spočívající v opakování či doplnění již provedeného dokazování. Ať už soud přistoupí k provedení důkazů, které již provedl soud v řízení v prvním stupni a důkazy zopakuje, nebo provede důkazy, které dosud nebyly provedeny, přestože byly označeny před soudem prvního stupně či provede důkazy označené až v odvolacím řízení, a tím dokazování doplní, v obou případech zákon pro dané postupy vytváří rámec, kterým se soudy musejí řídit. S ohledem na vágní formulace v zákonné úpravě (např. slovní spojení „rozsáhlé doplnění dokazování“) je opět pomocným nástrojem judikatura či odborná literatura a jejich různé pohledy ohledně této problematiky jsou taktéž zpracovány v této práci. Předpokladem minimalizace problémů týkajících se různých výkladů formulací zákona, je zákonné znění jednoznačné a přesné, ale nikoliv kazuistické.

Z obsahu této práce vyplývá, že v naší právní úpravě existuje v současné době několik institutů, které jsou na právním poli v podstatě nováčky (současná podoba koncentrace řízení, přípravné jednání). Jejich aktuálnost byla jedním z motivů, proč se v této práci objevily. Zároveň ovšem, v rámci sledování určité spojovací linie, nebylo možné nezmínit určité instituty jako poučovací povinnost soudu hmotněprávní i procesní, uvádění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení či provádění doplnění a opakování dokazování v odvolacím řízení soudem. V neposlední řadě jsem se soustředila na představení související judikatury a odborné literatury, obzvláště v případech, kdy se názory a nástiny možných řešení různých autorů rozcházejí, což přispělo k vytvoření tohoto skromného přehledu dané problematiky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

OSŘ – Občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

- [1] DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav aj. *Občanský soudní řád :komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. 2 sv. I. § 1 – 200za, 1579 s. - II. § 201 – 376, s.1581 – 3343. ISBN 978-80-7400-107-9.
- [2] HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha : Leges, 2010. 191 s. ISBN 978-80-87212-51-6.
- [3] MACUR, Josef. *Důkazní břemeno v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 172 s. ISBN 80-210-1161-0.
- [4] SVOBODA, Karel. *Dokazování*. 1. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009. 391 s. ISBN 978-80-7357-414-7.
- [5] WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Linde, 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.
- [6] WINTEROVÁ, Alena. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.1. 2007. Praha: Linde, 2007. 1087 s. ISBN 978-80-7201-647-1.

Časopisy, periodika

- [1] DAVID, Ludvík. Dokáže český soudce správně poučit účastníka při změně náhledu na právní kvalifikaci žaloby? *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č.7, s. 348 – 349.
- [2] DAVID, Ludvík. Poznámky k poučení účastníků soudem podle §118a odst. 1, 2 OSŘ. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 10, s. 625 – 634.
- [3] HORÁK, Pavel; HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č. 10, s. 487 – 494.
- [4] JIRSA, Jaromír. Poučovací povinnost soudu po novele a zásady civilního procesu. *Právo a podnikání*. 2005, roč. 14, č. 5, s. 19 – 26.

- [5] JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu – příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 6, s. 198 – 208.
- [6] MALENOVSKÝ, Radek. K jedné zásadní otázce doplnění dokazování v řízení před odvolacím soudem dle občanského soudního řádu. *Soudce*. 2008, roč. 10, č. 3, s. 18 – 21.
- [7] MIKULCOVÁ, Lenka. Neúplná apelace podle občanského soudního řádu ve světle občanského práva hmotného. *Právní rozhledy*. 2003, roč. 11, č.5, s. 241 – 246.
- [8] SVOBODA, Karel. Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita? *Právní fórum*. 2007, roč. 4, č. 2, s. 46 – 49.
- [9] WALTR, Robert. Nová úprava odvolacího řízení v občanském soudním řádu. *Právní zpravodaj*. 2005, roč. 6, č. 2, s. 3 – 6.
- [10] WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, roč. 6, č. 6, s. 226 – 231.

Právní předpisy

- [1] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

- [1] Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 57/04.
- [2] Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 212/06.
- [3] Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 122/05.
- [4] Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 618/04.
- [5] Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 63/96

- [6] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 3597/2007.
- [7] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2646/2005.
- [8] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 2520/2004.
- [9] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 382/2004.
- [10] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.
- [11] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 715/2002.
- [12] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2335/2005.
- [13] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 1310/2004.
- [14] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 426/2002.
- [15] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 818/2003.
- [16] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1546/99.
- [17] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 4841/2007.
- [18] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 762/2001.
- [19] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 813/97.
- [20] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 11 Cmo 294/2001.

ABSTRAKT

Tématem mé diplomové práce jsou různé problémy, které se týkají povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní a tomu odpovídající břemeno tvrzení a břemeno důkazní a s nimi související aktivita soudu. První část je věnována vymezení základních pojmů, které se v oblasti dokazování objevují, například dokazování jako takové, předmět dokazování, důkazní prostředek a nelze opomenout klíčové pojmy břemeno tvrzení a břemeno důkazní.

Další kapitola je zaměřena na popsání institutu, který je v právním řádu od roku 2009 novinkou a jehož cílem je urychlení a zefektivnění soudního řízení. Jde o koncentraci řízení, jejímž principem je navození skutkového a důkazního „stopstavu“, což znamená, že účastníci řízení jsou oprávněni uvádět skutečnosti významné pro rozhodnutí a důkazy o nich jen k určitému okamžiku, později k nim soud nebude moci přihlídnout. V současné podobě jsou účastníci povinni tyto povinnosti splnit již k okamžiku skončení přípravného jednání, popřípadě k okamžiku skončení prvního jednání ve věci nebo k okamžiku uplynutí lhůty dodatečně poskytnuté účastníkům soudem. S koncentrací řízení souvisí institut tzv. kvalifikované výzvy. Soud má možnost využít daného institutu k tomu, aby získal písemné vyjádření žalovaného za podmínek vymezených v zákoně a v případě, že žalovaný této výzvě nevyhoví a včas se nevyjádří, jsou popsány závažné následky v podobě rozsudku pro uznání v neprospěch žalovaného. Detailně je dále popsáno přípravné jednání a v neposlední řadě také případy, kdy k zákonné koncentraci řízení nedojde, jde o tzv. výjimky z koncentrace řízení.

Tématem, které s koncentrací řízení úzce souvisí, je téma poučovací povinnosti soudu. Vzhledem k tomu, jak závažné následky pro účastníky má koncentrace řízení, je nezbytné, aby o těchto důsledcích byli účastníci řádně a včas poučeni, a to i opakovaně. Současná právní úprava ukládá soudu povinnost poučit účastníky o procesních právech a povinnostech, ale zároveň je stanovena povinnost soudu seznámit účastníky řízení se svým předběžným skutkovým a důkazním právním názorem na věc, tj. poučit účastníky o hmotném právu. Tato povinnost je v právním řádu zakotvena od novely č. 30/2000 Sb. a v této práci jsou popsány jednotlivé případy, ve kterých je soud povinen dané poučení poskytnout. Tato kapitola je zakončena dílčím tématem

pojdnávajícím o případech porušení povinnosti soudu spočívajícího v nedostatečném poučení a následcích tohoto porušení.

Poslední kapitola je věnována odvolacímu řízení, principům, kterými je ovládáno, a v souvislosti s povinností tvrzení a povinností důkazní tomu, zda, v jakém rozsahu a za jakých podmínek je přípustné uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení. Vedle toho je pozornost věnována tomu, jakým způsobem může odvolací soud provádět dokazování v odvolacím řízení, neboli kdy je oprávněn a kdy je naopak povinen dokazování doplnit a kdy zopakovat.

U každé kapitoly je prostor věnován judikatuře týkající se jednotlivých témat, prezentaci různých názorů, které vyjadřují autoři v odborných publikacích a v neposlední řadě i mezerám v zákoně a nástinu jejich možných řešení.

SUMMARY

Various problems which relate to the obligation of assertion and obligation of evidence and corresponding burden of assertion and burden of evidence and activity of a court connected with them are the topic of my diploma thesis. The first part concentrates on the definitions of basic terms, which appear in the field of evidence, for example the evidence as a complex process, the subject of evidence, means of evidence and also key terms as burden of assertion and burden of evidence.

The next part of the thesis is focused on the description of the institute, which was introduced to the legal system in 2009 and the aim of which is to make civil procedure faster and more effective. This institute is the concentration of the procedure, principle of which is to bring about the state of termination of facts and evidence, which means that parties of the civil procedure are allowed to present facts important for the decision of the court and evidence connected with them only until a certain moment, if they present them later, they will not be relevant for the court. In the present, the parties are obligated to fulfill these obligations until the end of the preliminary procedure happens, respectively until the end of the first procedure in front of the court happens or when the parties are given an additional period, they are allowed to present the facts and evidence until the end of this period. The institute of so-called “qualified appeal” is connected with the concentration of the legal civil procedure. The court has the opportunity to use this institute to gain a written statement of a defendant under the conditions specified in the law and in case that the defendant fails to write such statement in time, the law describes serious consequence for the defendant, which is a recognition judgment. The preliminary procedure is described in details and also exceptions of the legal procedure concentration are mentioned in this part.

The topic of an instructing obligation of the court is closely related to the procedure concentration. With regard to the serious consequences of the concentration of the procedure for the parties, it is necessary that the parties are informed properly, in time and for several times. The present legal system imposes a duty on the court to inform the parties about their procedural rights and responsibilities and the court is also obliged under specific conditions to state its legal point of view of the case in terms of important facts and evidence, which means that the court is obligated to inform the

parties about their substantive rights and responsibilities. This obligation has been stated in the law since the year 2000 and various cases in which the court has the obligation to provide the parties with the necessary instructions are described in this part. There is a possibility that the court fails to give proper information to the parties and these cases and consequences are specified at the end.

The last part of the thesis describes appellate procedure, its principles and the range and conditions under which it is admissible to state new facts and evidence in the appellate procedure. Besides, this part concentrates on the way the court is allowed or is obligated to complete or repeat evidence.

There is some space in each part to mention the judicature concerning relevant topics, presentation of various opinions expressed by authors of expert publications and also some law gaps including suggestions of their possible solutions.

KLÍČOVÁ SLOVA – KEY WORDS

Dokazování

Evidence

Koncentrace

Concentration

Odvolací řízení

Appellate procedure